

**Česká zemědělská univerzita v Praze Provozně
ekonomická fakulta
Katedra humanitních věd**

Diplomová práce

**Využití kulturních zdrojů pro zvyšování kvality
lokality**

(Srovnávací studie dvou měst – Mariánských lázní a Děčína)

Bc. Markéta Dudková

© 2010 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta provozně ekonomická

Katedra humanitních věd

Akademický rok 2007/2008

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Markéta Dudková

obor Veřejná správa a regionální rozvoj

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 17 odst. 2 určuje tuto diplomovou práci.

Název tématu: **Využití kulturních zdrojů pro zvyšování
hodnoty lokality (Srovnávací studie dvou měst –
Mariánských lázní a Děčína)**

Struktura diplomové práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Město, jeho kultura a kulturní zdroje rozvoje
4. Stručná historie Mariánských Lázní a Děčína se zaměřením na kulturní zdroje
5. Srovnávací charakteristika Mariánských Lázní a Děčína s ohledem na kulturní dědictví
6. Zvyšování hodnoty Mariánských Lázní a Děčína prostřednictvím projektů zaměřených na využití kulturních zdrojů (analýza projektů v rámci regionální politiky)
7. Shrnutí nedostatků a předností v oblasti kulturních zdrojů rozvoje Mariánských Lázní a Děčína
8. Závěr
9. Seznam literatury
10. Přílohy

Rozsah původní zprávy: 50 - 60 stran

Seznam odborné literatury:

- Giddens, A.: Sociologie. Praha: Argo, 1999.
Musil, J.: Sociologie soudobého města. Praha, 1967.
Publikace Katedry teorie kultury FF UK (téma lokální kultura, městská kultura).
Regionální odborné publikace o Mariánských lázních, Děčíně.
Součková, E.: Město dělají lidé. VÚVA, MK ČR, Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska, 1994.
Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Mgr. Helena Hudečková, CSc.**

Termín odevzdání diplomové práce: duben 2009

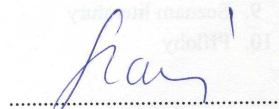
L.S.

Vedoucí katedry

V Praze dne: 9.1.2008

Děkan

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Využití kulturních zdrojů pro zvýšení kvality lokalita" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 5. 4. 2010

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Doc. Heleně Hudečkové za odborné vedení a všestrannou pomoc při vypracování této práce a zejména také zaměstnancům magistrátu měst Děčín a Mariánské Lázně, paní Ing. Věře Jančové a panu Ing. Petru Řezníkovi za ochotné poskytnutí potřebných informací. Hlavně bych chtěla poděkovat své rodině a přátelům za jejich podporu.

Využití kulturních zdrojů pro zvyšování kvality lokality

(Srovnávací studie dvou měst – Mariánských lázní a Děčína)

**Using of culture resources for increase of development of
a locality**

(Comparative study of two cities – Mariánské Lázně and Děčín)

Souhrn

Diplomová práce „Využití kulturních zdrojů pro zvýšení kvality lokality“ je pojata jako srovnávací studie dvou měst – Děčín a Mariánské Lázně. Cílem diplomové práce je v první řadě definovat kulturní zdroje a kulturní zdroje rozvoje obou měst, zhodnotit jejich přístup k nim a to na základě studia finančních výkazů a podkladů vztahujících se k realizovaným projektům v oblasti kultury v letech 2005 až 2007. Na základě srovnání těchto faktů se práce zaměřuje na odhalení nedostatků a předností obou měst v jejich přístupu ke kultuře a kulturním zdrojům a navrhuje řešení, která by využila těchto předností a potlačila nedostatky.

Klíčová slova: město; kultura; kulturní zdroje; regionální rozvoj; urbanizace; modernizace; tradiční a moderní společnost

Summary

Diploma thesis „Using culture resources for increase of quality of a locality“ is taken as an comparative study of two cities – Děčín and Mariánské Lázně. The aim of this thesis is to define culture resources and culture resources of development of these two cities. Source of information for this study are financial statements and materials about project, realized in culture in the years from 2005 to 2007. On the base of these facts the thesis define pros and cons in the way of handling with culture and culture resources of development and suggestion of solution, that should use these pros and eliminate cons.

Keywords: city; culture; culture resources; regional development; urbanisation; modernisation; traditional and modern society

1	Úvod	5
2	Cíl práce a metodika	6
3	Město, kultura, kulturní zdroje	8
3.1	Pojem město a jeho vývoj	8
3.2	Modernizace a urbanizace	9
3.3	Vývoj měst v České republice	11
3.3.1	Klasická urbanizace v českých zemích	11
3.3.2	Urbanizace za socialismu	12
3.3.3	Postindustriální urbanizace	12
3.4	Kultura	13
3.4.1	Kulturní zdroje rozvoje města	15
4	Stručná historie Mariánských Lázní a Děčína se zaměřením na kulturní zdroje	18
4.1	Děčín	18
4.1.1	Geopolitické údaje	18
4.1.2	Přírodní podmínky, povrch apod.	18
4.1.3	Historie	19
4.1.4	Identifikace kulturních zdrojů Děčína	22
4.2	Mariánské Lázně	24
4.2.1	Geopolitické údaje	24
4.2.2	Historie	24
4.2.3	Identifikace kulturních zdrojů města Mariánské Lázně	27
5	Srovnávací charakteristika Děčína a Mariánských Lázní s ohledem na kulturní dědictví	29
5.1	Společné a rozdílné znaky v oblasti geopolitické	29
5.2	Společné a rozdílné znaky v oblasti historického vývoje	31
5.3	Společné a rozdílné znaky v oblasti kulturních zdrojů rozvoje	32
5.3.1	Srovnání SWOT analýzy kulturních zdrojů (a souvisejících okolností) Děčína a Mariánských Lázní	34
6	Zvyšování hodnoty Mariánských Lázní a Děčína prostřednictvím projektů zaměřených na využití kulturních zdrojů	36
6.1	Rozpočtové výdaje měst na kulturu a kulturní zdroje	36
6.1.1	Děčín	36
6.1.2	Mariánské Lázně	39
6.2	Realizované projekty	41
6.2.1	Děčín	41
6.2.1.1	Projekty navazující na hmotné kulturní zdroje	41
6.2.1.1.1	Projekt Zámek – kulturní a společenské centrum	41
6.2.1.1.2	Integrovaný projekt na podporu rozvoje cestovního ruchu ve městě	42
6.2.1.1.3	Mariánská louka a zámecký park v Děčíně	43
6.2.1.2	Projekty navazující na nehmotné kulturní zdroje	44
6.2.1.2.1	Hudební projekty	44
6.2.1.2.1.1	Olešská kramle	44
6.2.1.2.1.2	Mezinárodní hudební festival Děčín – Děčínská kotva	45
6.2.1.2.2	Divadelní projekty	46
6.2.1.2.2.1	Art bambini	46
6.2.1.2.2.2	Studenti sobě	46
6.2.1.2.3	Literární projekty	47

6.2.1.2.3.1	Literární Zarafest	47
6.2.1.3	Shrnutí projektů města Děčín	47
6.2.2	Mariánské Lázně	48
6.2.2.1	Projekty navazující na hmotné kulturní zdroje	48
6.2.2.1.1	Rekonstrukce divadla	48
6.2.2.1.2	Rekonstrukce muzea.....	49
6.2.2.1.3	Projekt Zóna klidu	49
6.2.2.2	Projekty navazující na nehmotné kulturní zdroje.....	50
6.2.2.2.1	Hudební projekty	50
6.2.2.2.1.1	Abonentní koncertní cykly	50
6.2.2.2.1.2	Jazzové léto.....	51
6.2.2.2.1.3	Chopinův festival v Mariánských Lázních	51
6.2.2.2.2	Projekty nehmotné povahy	51
6.2.2.2.2.1	Festival Porozumění	51
6.2.2.2.2.2	Mariánskolázeňské kulturní léto.....	52
6.2.2.3	Shrnutí projektů Mariánských Lázní.....	53
7	Shrnutí nedostatků a předností v oblasti kulturních zdrojů rozvoje Mariánských Lázní a Děčína.....	55
7.1	Srovnání přístupů s ohledem na finanční výkazy města.....	55
7.2	Srovnání projektů.....	56
8	Závěr.....	59
9	Seznam použitých zkratk.....	63
10	Seznam použité literatury	64

1 Úvod

Člověk nemusí být odborníkem. Předmětem jeho zájmu nemusí být regionální vědy a odvětví související. Může být naprostým laikem a přesto neunikne slovnímu spojení „udržitelný rozvoj“. Tato dvě slova slýcháme dnes a denně ze všech typů médií s důraznou naléhavostí. Jakkoliv můžeme být ignoranty ke všemu vůči nám, je nepochybné, že to, co nám společnost nabízí, by mělo být námi nejen sobecky užíváno, ale užíváno a rozvíjeno takovým šetrným způsobem, který to samé umožní i generacím budoucím. Neměli bychom být slepí v našem jednání a chovat se dle okřídleného citátu: „Chovejme se k naší planetě tak, jako bychom ji dostaly od našich dětí a ne jako bychom ji zdědily od našich otců.“ Právě v těchto slovech tkví podstata udržitelného rozvoje.

Rozvojem všeobecně se míní realizace určitých potenciálů ve smyslu soustavného procesu na sebe navazujících změn napomáhající zpravidla růstu či fungování něčeho, vypracovávání něčeho, uvádění něčeho v život.¹ Z toho tedy plyne, že rozvoj jako takový zasahuje řadu oblastí našeho života. Vzhledem ke studiu regionálních věd opustím všeobecnou rovinu slova rozvoj a pohlédnu nyní na rozvoj regionální. Jeho ústředním motivem jsou lidé a hlavním cílem je zlepšení kvality jejich životů. A právě tento aspekt rozvoje zaměřený na zlepšení kvality života lidí je hlavním motivem tématu mé diplomové práce. Kvalita života všeobecně zahrnuje řadu prvků. Já se zaměřím na kulturu a kulturní zdroje, jejichž důležitost spatřuji v tom, že se dotýkají a ovlivňují více složek kvality života lidí.

Je žádoucí uvědomit si, v čem tkví potenciál rozvoje regionu a na něj se zaměřit tak, aby byl vhodně využit a rozvíjen. Rozhodla jsem se ve své práci identifikovat kulturní zdroje a s ohledem na ně řešit otázku jejich použití, které směřuje ke zlepšení kvality života. Na základě identifikace těchto zdrojů a potenciálu jejich vhodného a šetrného využití lze přispět k řešení otázky udržitelného rozvoje, jehož důležitost jsem již vysvětlila.

---

¹ Lošťák, M.: Sociální a regionální rozvoj: Elektronický učební text. Česká zemědělská univerzita, Praha 2009, str. 89, staženo z <https://moodle.czu.cz/> dne 25.10.2009

2 Cíl práce a metodika

Téma mé diplomové práce zní Využití kulturních zdrojů pro zvyšování hodnoty lokality a je pojata jako srovnávací studie dvou měst a to Mariánských Lázní a Děčína. Pojetí diplomové práce jako srovnávací studie vyplývá z předpokladu, který bude na následujících stránkách zkoumanou hypotézou, že město Děčín své kulturní zdroje využívá neefektivně, což by srovnání s přístupem Mariánských Lázní k této problematice mělo prokázat.

Mým cílem je identifikace a hodnocení nedostatků a předností stávajícího využívání kulturního potenciálu a kulturních zdrojů ve dvou městech jako předpokladu pro další rozvoj lokality.

Při plnění cíle mé práce bude v první fázi obhajoba volby a smyslu srovnávání měst Děčín a Mariánské Lázně při využívání kulturních zdrojů. Obě tyto lokality spojuje řada jednotících prvků z hlediska geopolitického, historického a kulturního. Při jejich porovnávání budu vycházet z teoretických konceptů zabývajících se městem, urbanizací a kulturou. Dále charakterizují vývoj měst. Obě města srovnám a ukáži tak relevantnost porovnávání jejich přístupů ke kulturním zdrojům.

Avšak již na počátku mé práce lze uvést předpoklady, které mě vedou k hypotéze, že srovnávání obou měst má význam. Jde především o fakt, že obě města se nacházejí v blízkosti německých hranic (nejpočetnější skupinu turistů tvoří turisté ze Spolkové republiky Německo). Na obou územích se nacházejí chráněné krajinné oblasti a společná je jim i přítomnost léčivých pramenů. Ve využití pramenů lze spatřovat první rozdíl mezi lokalitami. Mariánské Lázně staví svou tradici právě na nich, naproti tomu v Děčíně lázeňská tradice brzy zanikla a dnes se prameny využívají jen k napájení zdejšího koupaliště. Dalším evidentním rozdílem je velikost a statut měst. Zatímco Děčín je bývalým městem okresním, dnes statutárním a počet obyvatel činí cca 52 tisíc, Mariánské Lázně byly součástí okresu Cheb a dnes jsou obcí s rozšířenou působností a počtem obyvatel ve výši 14 293. Obě města se samozřejmě liší i v řadě jiných aspektů. Studium dokumentů a literárních pramenů vytýčím shodnosti a rozdílnosti i méně

zjevné. Charakteristika obou měst bude směřovat i k naplnění dalšího cíle, tj. identifikace kulturních zdrojů.

Kulturní zdroj je značně široký pojem. Může zahrnovat přírodní podmínky, kulturní památky či rozličné kulturní akce. Také tomuto pojmu budu věnovat konkrétní pozornost. Lze předpokládat, že kulturních zdrojů je v obou lokalitách dostatek. Budu je systematicky analyzovat.

Dalším cílem, který po identifikaci kulturních zdrojů obou lokalit povede k naplnění hlavního cíle mé diplomové práce, je podrobnější zkoumání soudobého přístupu měst k těmto zdrojům a to na základě analýzy realizovaných projektů v oblasti kultury. Nástrojem analýz bude studium dokumentů, konzultace s odborníky a následné sestavení SWOT analýzy zaměřené obecně na problematiku kultury v daných lokalitách. Analýza kulturních zdrojů pak bude pokračovat studiem stávajících projektů z hlediska jejich sociokulturního přínosu, využívání prostředků z fondů Evropské unie. Jako podklad pro tyto analýzy poslouží zprávy vztahující se k realizovaným projektům a také výsledky bývalých dotazníkových šetření.

Na základě srovnání těchto analýz odhalím výhody a nedostatky při využívání kulturních zdrojů v obou městech. Děčín, dle mé hypotézy, ve využívání kulturních zdrojů má více nedostatků.

V poslední fázi pak shrnu příležitosti města Děčín vedoucí k odstranění existujících nedostatků, které budou předpokladem pro rozvoj lokality a jeho udržitelnost neboť, jak již bylo řečeno v úvodu, ta je stěžejní, protože vychází ze života lidí a k ní zase navrací, protože právě lidé stojí v centru rozvoje lokality. A kulturní zdroje jsou aspektem pro jeho realizaci, protože se dotýkají kvality života.

Srovnávací studie přístupů dvou měst – Mariánských Lázní a Děčína – k využívání kulturních zdrojů pro rozvoj lokality má vést k tomu, aby Mariánské Lázně byly inspirací k tomu, jak lépe využít kulturních zdrojů v Děčíně.

3 Město, kultura, kulturní zdroje

3.1 Pojem město a jeho vývoj

Nejprve hovoříme o tradiční společnosti. Tradiční společnost dle řady sociologů (např. F. Tönnies – 1887) lze vnímat jako společnost jedinců, jejímž dominantním znakem byla pospolitost.

Tradiční společnost stojí na silných vazbách mezi jednotlivci. Základem pro tyto vazby je rodina. Důležitou roli hrají i vazby duchovní tedy církev. Pokud je pojem tradiční společnost spjat se sídlem a jedinci v něm, lze tyto vazby definovat jako velice úzké. Jejich existence plyne buď z tradice nebo na základě spontaneity. Vzhledem k těmto definicím lze tradiční společnost označit pojmem *Gemeinschaft* tedy pospolitost, která je signifikantním znakem.

Protipólem tradiční společnosti je společnost moderní, označovaná jako *Gesellschaft* (čili společnost). Vazby jedinců v této společnosti jsou více než projev tradice a zvyků projevem jejich vůle a racionality. Racionalita je dominantním prvkem takovéto společnosti.

Venkov je tedy určen hustou sociální sítí. Neexistuje tu prakticky anonymita a způsob života zdejších obyvatel můžeme označit za rurální. Dominantním odvětvím je zde zemědělství. V extrémním pojetí této problematiky byl venkov oproti městu vnímán jako něco čistého, správného. V opozici vůči venkovu stálo tedy město, dynamické, rozsáhlé, vymezené vysokou hustotou obyvatelstva, stojící na racionalitě jedinců. Pojem racionalita a specifičnost městského sídla se formoval v době renesance.

Města byla svobodná (resp. měšťané nebyli vázáni vazalskými povinnostmi k panstvu jako na vesnici) a formoval se v nich nový názor na svět a zodpovězení základních otázek pomocí racionality, věd a bádání. Společně s vědeckým pokrokem se rozvíjela i svébytná městská kultura a do měst tak proudila řada lidí toužících po vzdělání, poznání a řada těch, kteří se v rámci možností chtěli svobodně realizovat v umění.

V době renesance došlo k první větší vlně urbanizace. Šlo tedy zejména o proces koncentrace obyvatelstva do měst² a s tím spojený, ale také o přerod v kultuře. Další vlna urbanizace a dynamičtější vývoj měst a městské kultury je spojen s rozpadem feudálního systému. Na počátku 19. století v městech docházelo k rozvoji průmyslu spojeným s vynálezem parního stroje. Vznikaly manufaktury, jejichž vlastníky jsou soukromé osoby a zaměstnanci jsou zde placeni pravidelnou mzdou. Tento vývoj znamenal smrtelnou ránu pro dosavadní feudální uspořádání. Feudálové svou výrobou nebyli schopni konkurovat manufakturám a docházelo postupně k rušení nevolnictví a postupně i roboty. Zrušení nevolnictví sebou neslo mnoho následků. Jedním z nich byla skutečnost, že poté, co se z nevolnictví vykouplili, byli bezprizorní, a tak lidé odcházejí do měst a začínají pracovat v továrnách.

Jak jsem již výše uvedla, urbanizace znamenala přesídlování obyvatel do měst. Vzhledem k právní svobodě měst (která byla výše již vysvětlena) se zde rozvíjela specifická kultura. Lidé přicházející do měst si tuto kulturu osvojovali a obohatili ji o další vlivy jako specifické dialekty a zvyky mající hluboké historické kořeny (např. v českých městech se preferovala němčina. Na vesnici ale byla stále živým jazykem čeština. Když obyvatelé vesnice přesídlili do měst, jazyk zde již téměř zapomenutý, se začal opět používat).

Pro městskou inteligenci to znamenalo impuls k uvědomění si národní svébytnosti, rozvoj nacionalismu v jeho původním významu a následnou politickou diversifikaci, která vyústila ve změny na mapě Evropy.

3.2 Modernizace a urbanizace

Přechod od tradiční společnosti k moderní je označován také jako modernizace. Pod pojmem modernizace lze chápat výraz proměn společnosti. Jde tedy o soubor intervencí do existujícího systému. Modernizace je spjata s inovací a lze říci, že propojuje proměny v čase s proměnami v prostoru³.

---

² Lošťák, M.: Sociální a regionální rozvoj – Elektronický učební text, Česká zemědělská univerzita, Praha 2009, str. 84, staženo z <https://moodle.czu.cz/> dne 25. 10. 2009

³ Lošťák, M.: Sociální a regionální rozvoj – Elektronický učební text, Česká zemědělská univerzita, Praha 2009, str. 100, staženo z <https://moodle.czu.cz/> dne 25.10.2009

S pojmem modernizace, jak je již patrné, jsou úzce provázány pojmy industrializace, urbanizace, byrokratizace a sekularizace. Právě průmysl se koncentroval ve městech, neboť ta byla centrem vzdělanosti a racionálního uvažování, které vedlo k vědeckotechnickému pokroku, jehož praktické výstupy byly aplikovány v průmyslu. Některá města jsou tak vzhledem ke svému původu nazývána přímo industriální. Rozmach průmyslu a s ním spojený nárůst pracovních míst byly zase impulzem pro přesun lidí z vesnice do měst za prací. Zatímco zpočátku jazykově a tradicemi dění v městech ovlivnili, později si osvojují prvky městské kultury. Znamená to tedy, že dalším ústředním pojmem v procesu modernizace je urbanizace.

Města se tedy dále rozvíjela i ve 20. století, i když urbanizace ve svém zúženém pojetí již nebyla tak markantní. Lidé se stále přesouvají do měst, resp. městského prostoru za vzděláním a prací. Tento trend sebou nese rozvoj sekundárního a terciárního sektoru, zatímco primární, který se udržuje na vesnici, stagnuje.

Urbanizaci jako jedinečný demografický jev (resp. migrační) a přechod od převážně venkovského způsobu života k převážně městskému můžeme podle určitého pojetí rozdělit do čtyř fází. První nazýváme fází klasickou a je spjata s koncentrací pracovních příležitostí a obyvatel ve městech. Druhá fáze je fáze suburbanizační, kdy v důsledku změn ve zdrojích, energiích a dopravních technologiích se mění hodnotová orientace a snižuje se počet obyvatel v centrálních zónách měst.⁴ Lidé si více považují volného prostoru a v důsledku toho nastává jejich odliv z centra měst. Rozrůstají se tzv. periferie. Suburbanizace spadá do geografického slovníku a znamená rozšiřování městského prostoru pohlcováním zprvu příměstského, později i venkovského prostoru do městských aglomerací. Následující fáze je fáze desurbanizační. V této fázi se formují velké městské regiony. Poslední fáze je reurbanizační. Znamená návrat do vnitřních měst.⁵

Konec 20. století a počátek 21. století sebou nese nové pojmy kontraurbanizace, rururbanizace. Kontraurbanizace taktéž označovaná jako anti-urbanizace znamená opačný

---

⁴ Hudečková H., Lošťák M., Ševčíková A.: Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova. Česká zemědělská univerzita, Praha 2008, str.51, ISBN 978-80-213-1413-9

⁵ Hudečková, H., Lošťák, M., Ševčíková, A.: Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova, Česká zemědělská univerzita, Praha 2008, str. 52, ISBN 978-80-213-1413-9

proces, tedy migrace lidí z měst do venkovského prostoru. Sociologové tento termín neakceptovali, neboť lidé často směřují ne na venkov, ale do menších sídel ve venkovské oblasti a neosvojují si venkovskou kulturu. I přes bydlení mimo město jsou s městským prostorem i nadále spjati. Rurbanizace je pojmem sociokulturním. Jde o mísení původně městských s původně venkovskými prvky žití v daném prostoru. Některé oblasti se však stávají pouze obytnými oblastmi a ne sociálně živými oblastmi.

3.3 Vývoj měst v České republice

Ve vývoji měst a urbanizaci České republiky lze pozorovat zejména pak ve 20. století jistá specifika, která souvisejí s dvojím přerodem uspořádání státu. Urbanizaci v České republice lze rozdělit do tří etap: klasická urbanizace, urbanizace v době socialistické éry, postindustriální urbanizace.

3.3.1 Klasická urbanizace v českých zemích

Pokud hovoříme o klasické urbanizaci v českých zemích, hovoříme o období let 1830 - 1930. Jde tedy vlnu urbanizace, která postihla postupně celou Evropu. Toto období je kromě přesídlování lidí z venkova do města spojeno i s velkým populačním růstem.

Vzhledem k napojení regionu severních Čech na důležité mezinárodní obchodní stezky byla právě zde vlna industrializace započata. V první etapě se průmysl rozvíjí taktéž na severu Moravy a ve Slezsku. Průmysl tu nečerpá jen z existence obchodních cest a tedy snadného importu inovací, ale vychází i z tradic. Rozvíjí se především průmysl textilní a sklářský. Ve 40. letech 19. století dochází k rozvoji průmyslu i mimo tato centra, což souvisí s rozvojem železniční dopravy. Ta pak sebou přinesla zvýšené nároky na těžbu uhlí (stejně jako postupná elektrifikace), což znamenalo opět růst měst. Specifickým prvkem pro urbanizaci českých zemí je v této době právě v souvislosti s rozvojem železniční a silniční dopravy růst nejen velkým městských center, ale i menších měst. Lidské aktivity se postupně od zemědělských přesouvají k ekonomickým aktivitám. Rozmach zaznamenal i potravinářský průmysl, který podpořil rozvoj i menších měst a větších vesnic, kde vznikají řemeslnicko-průmyslová centra. Na počátku první vlny urbanizace v českých zemích žilo přibližně 300 000 z celkového počtu

obyvatel v přibližně třiceti větších městech. Tři z těchto měst jsou označována jako „protoindustriální“. Patří sem Jihlava, Liberec a Opava. Olomouc a Prostějov měly i přes statut města charakter bohatých zemědělských oblastí. Mezi lety 1910 a 1930 se rozrůstala především středně velká města. V následující etapě se rozvíjela města čítající 50 000 – 100 000 obyvatel. V tomto období se významně rostl i Děčín a patřil mezi prvních největších 16 měst.

3.3.2 Urbanizace za socialismu

Socialismus byl spjat s centrálně řízenou ekonomikou, která postihla i průmysl. Hovoříme tedy o letech 1950 – 1989. Řízená industrializace sebou nesla velké soustředění obyvatel ve městech. Šlo především o Ostravsko, dále pak Teplice, Pardubice či Mladou Boleslav, ale samozřejmě i o největší města Praha, Hradec Králové, Brno, Plzeň, Olomouc. V tomto období růst Děčína stagnoval a opustil první šestnáctku.

Za prací do těchto velkých měst směřovali především mladí lidé, což mělo za následek vysoký přirozený přírůstek obyvatel. V důsledku tohoto ekonomicko-politického vývoje (tedy centrálně řízená ekonomika) se rozvíjely i další oblasti, zejména pak Sokolovsko, Chomutovsko či Zlínsko. Jihozápadní oblasti, vždy spojeny spíše se zemědělskou výrobou, zaznamenaly naopak stagnaci vývoje.

V letech 1950 – 1980 bylo cílem státních zásahů odstranit sociálně ekonomické nerovnosti mezi jednotlivými regiony. Tato politika spočívala jednak v rušení malých průmyslových výroben a jejich následné slučování a přemísťování do velkých center a jednak o rozšiřování průmyslové výroby v malých městech. Důsledkem tohoto jednání byl růst především menších měst. Proces započatý již ve 30. letech 19. století se i nadále urychloval a to od západu Čech na východ Moravy.

3.3.3 Postindustriální urbanizace

Toto období nelze striktně spojovat s rokem 1989. Tento rok sice znamenal velké společenské změny a přerod od centrálně plánované ekonomiky k ekonomice

tržní. Procesy urbanizace a vývoj měst je ovšem mnohem pomalejší a pozvolnější, a tak ho nelze vnímat pouze jako odraz politického dění.

Na počátku 90. let v rámci urbanizace tedy v Čechách dochází k něčemu, co západní Evropu postihlo zhruba o deset let dříve. Populační růst začal klesat a stagnovat. Tato etapa je dále spojena s dekoncentrací obyvatelstva. Opět začala růst malá města a venkovské obce.

Dalším určujícím prvkem v postindustriální urbanizaci je taktéž otevření hranic. To sebou nese prohlubování hospodářských rozdílů mezi jednotlivými regiony. Ekonomicky se vzmáhají zpravidla příhraniční oblasti (Ústí nad Labem, Teplice, Karlovy Vary) a Praha. Dalším specifickým vlivem v procesu urbanizace je potom privatizace a restituice, které podporují suburbanizaci a desurbanizaci.

3.4 Kultura

Dříve než definuji a podrobně se budu zabývat pojmem městská kultura, vysvětlím pojem kultura všeobecně. Kultura je slovo, jehož původ lze dohledat již v antice. Tehdy slovo „colere“ znamenalo obdělávání půdy, tedy v přeneseném významu obdělávání ducha. Moderní nádech pak slovu kultura vtiskl M. T. Cicero, když filosofii nazval „kulturou ducha“. K dalšímu posunu významu došlo v období renesance a humanismu, kdy již byla kultura chápána jako soubor hmotných a nehmotných projevů lidského počínání a byla vnímána jako proces, který v čase směřuje od primitivního k civilizovanému člověku.

Z dnešního pohledu je pak kulturou vše, co samovolně nevyrostá v přírodě, tedy to, co odlišuje člověka od zvířat a činí z něj tvora společenského. Kulturu lze tedy, na základě výše uvedeného, definovat jako souhrn výsledků hmotné, duševní a umělecké činnosti člověka v průběhu vývoje lidstva. Na samotný pojem kultura lze nahlížet třemi různými způsoby, které se od sebe liší z hlediska šíře záběru a míry abstrakce:

1. kultura v nejširším slova smyslu – Civilizace = kultura
2. kultura v užším významu – Civilizace jednoho národa = kultura

3. kultura v nejužším slova smyslu – Kultura = umění.⁶

Na základě tohoto členění by se mohlo zdát, že pojem kultura a civilizace mnohdy splývá, avšak kultura samotná je mnohem starší, neboť již v prvopočátcích lidského rodu se můžeme setkat s jejími projevy. Myslím tím především rituály a umění ve formě jeskynních maleb či rozličné hliněné a kamenné předměty. Naproti tomu o civilizaci lze hovořit až v době neolitu, když se území začínají vnitřně organizovat, vznikají hranice, první státní útvar a též právo a stabilnější instituce.

Kultura díky všem prvkům a vazbám, které ji tvoří, je složitým a vnitřně strukturovaným jevem, jejíž jednotlivé prvky lze členit následujícím způsobem:

1. materiální kultura
2. duchovní kultura
3. normativní kultura.⁷

Pokud bych nahlížela na kulturu jako celek, má práce by byla značně obsáhlá. Rozhodla jsem se řešit problematiku kultury a využívání jejích zdrojů na území města Děčín a Mariánské Lázně (viz. dále). Kultura těchto měst měla na formování mé osobnosti důležitý vliv.

Jaké jsou funkce kultury a proč je nezbytné se jí zabývat? V první řadě je to funkce poldišťovací, díky níž je člověk začleněn do společnosti (socializace) a nestojí na jejím okraji, zároveň si osvojí prvky typické pro danou kulturu (enkulturace). Další důležitou funkcí kultury je funkce poznávací, neboť kultura nám umožňuje poznat svět kolem nás. Dále je to pak funkce výchovná, zábavná a kumulativní. Tyto funkce tedy jednoznačně poukazují na důležitost kultury a nutnost jí věnovat pozornost. Kultura sice dle Maslowovy pyramidy potřeb netvoří její základnu, ale problémem naší společnosti (míněno Českou republiku) nejsou obtíže při uspokojování potřeb základních. Základna této pyramidy je stabilní a silná a proto je třeba se zaměřit na její vrchní patra, tedy potřeba participace a seberealizace. Potřeba participace znamená navazování přátelských kontaktů a přátelských vazeb a odpovídá tedy funkci zábavné i poznávací. Domnívám se, že při vytváření těchto vazeb je kultura velmi důležitá. Nejde jen o řeč,

---

⁶ Haas, R.: Decision making with special emphasies on cultural diferencies. Wiener Universität für Bodenkultur, Wien 2007, str. 12, staženo z <https://e-learning.boku.ac.at/> dne 15.11.2008

⁷ Haas, R.: Decision making with special emphasies on cultural diferencies. Wiener Universität für Bodenkultur, Wien 2007, str. 12, staženo z <https://e-learning.boku.ac.at/> dne 15.11.2008

ale i všeobecný rozhled a kulturní podvědomí, které je předmětem hovorů. Dále je to pak účast na různých společenských akcích apod. Na vrcholku pyramidy pak stojí potřeba seberealizace, která koriguje s funkcí kultury poznávací a kumulativní.

Kultura je důležitá pro všestranný rozvoj osobnosti. Je nezbytná pro začlenění jedince do společnosti, pro jeho rozhled a zabraňuje jeho ustrnutí. Navíc kultura koriguje s pojmem společnost, tedy čím větší důraz je kladen na kulturu a její rozvoj, tím je daná společnost považována za vyspělejší. Toto jsou tedy jednoznačné důvody proč je ze společenského hlediska nutné věnovat kultuře pozornost a podporovat ji. Ve své práci chci pak především řešit otázku, jaký způsob této podpory je nejvhodnější.

3.4.1 Kulturní zdroje rozvoje města

Jestliže kultura byla definována jako vše, co samovolně nevyrůstá v přírodě, pak kulturní zdroje ve všeobecném pojetí zahrnují hmotný majetek vznikající jako projev architektury, malířství, sochařství ale i nehmotný majetek jako folklór a interpretativní umění (vyprávění příběhů, drama). Na národní a mezinárodní úrovni kulturní zdroje zahrnují jazyk, vzdělávání veřejnosti.⁸ Na kulturní zdroje se váže management kulturních zdrojů. Manažeři mají ve své kompetenci provoz muzeí, galerií, divadel apod. (zvláště pak těch, které kladou důraz na region a etnické skupiny). Další důležitou úlohou managementu kulturních zdrojů je zprostředkovat veřejnosti přístup k těmto zdrojům.

Management kulturních zdrojů vznikl jako paralela k managementu přírodních zdrojů v 70. letech 20. století a zaměřuje se na tyto zdroje:

- Předměty historické povahy
- Starší předměty, které mohou mít historickou hodnotu
- Muzejní sbírky
- Vraký lodí
- Kulturní předměty
- Historické dokumenty
- Náboženské předměty a rituály
- Kulturní využití přírodních zdrojů
- Folklór, tradice

---

⁸ Pregernig, M.: Social studies, Wiener Universität für Bodenkultur, Vídeň 2007, staženo z <https://e-learning.boku.ac.at/> dne 15.11.2008

- Divadelní skupiny, orchestry

Již výše jsem definovala rozvoj jako realizaci určitých potenciálů ve smyslu soustavného procesu na sebe navazujících změn napomáhající zpravidla růstu či fungování něčeho, vypracovávání něčeho, uvádění něčeho v život. V návaznosti na tuto definici lze vymezit ty kulturní zdroje, které zapříčinily rozvoj sídel ve smyslu jejich růstu, ekonomického rozmachu a společenského postavení.

Na počátku středověku (8. - 9. století) se rozvíjely lokality přilehlé k hradištím. Za zdrojem obživy sem přicházeli lidé z okolí, v hradištích se tak koncentroval větší počet obyvatel, rozvíjelo se zde písemnictví a jiné umění. Rozvoj se taktéž vázal na kostely. Kostely sloužily jako místo, kde se scházeli lidé, dostávali informace. Hrály se zde hry s náboženským obsahem a tímto způsobem se rozvíjelo vědomí lidí o okolním světě, dění, historických tématech apod.

V době renesance (16.století – 17.století) se po náboženských nepokojích člověk odklonil od víry a kladl se větší důraz na racionalitu. Rostl zájem o vědy a umění. Zakládaly se školy a univerzity, které přivedly do měst učence z celého světa. Toto byl opět značný impuls pro rozvoj, neboť pokud mělo město kvalitní univerzitu, přicházeli se učenci z ciziny, kteří zde zlepšovali své vzdělání a spolupracovali i s místními učenci. Řada hradišť přestala plnit svou obrannou funkci a přestavovala se na reprezentativní zámecká sídla, kde se v uměleckých sbírkách soustředila významná díla.

Stále se lepší vzdělanost obyvatel přispěla k rozkvětu. V 19. století došlo k zejména technickému pokroku. Průmyslová revoluce a s ní související příliv venkovského obyvatelstva do měst znamenal zvýšený zájem o kulturní specifika venkova. Sepisovala se ústní lidová slovesnost, vzrostl zájem o dialekty a nářečí, zakládala se muzea. Rostl zájem o volnočasové aktivity, jako turistika. Budovaly se naučné stezky, vyhlídkové restaurace či rozhledny.

Zdrojem kulturního rozvoje dnes je potenciál minulých kulturních zdrojů. Mohou jím být i kulturní specifika oblastí (např. Slovácko⁹). Oblasti se dnes mohou rozvíjet i na základě historických nálezů, které jsou vyhledávány vědci. Ti zde v těchto

oblastech krom samotného výzkumu, přednáší na univerzitách o postupu své práce, čímž se zvětšuje zájem veřejnosti o tyto přednášky a roste vzdělanost. Archeologický náleží může taktéž oblast zpopularizovat pro turisty (Stonehenge, Kromaňon, Giza).

Mezi hmotné kulturní zdroje rozvoje tedy patří hrady, zámky, kostely, turistické stavby (rozhledny, vyhlídky apod.), archeologické nálezy (tedy až v současnosti). Mezi nehmotné kulturní zdroje rozvoje patří lidová slovesnost, folklórní specifika (kroje, majálesy, lidové slavnosti), hudba, literatura a jiné druhy umění. Nehmotné zdroje jsou produktem potenciálu jednotlivců a je nutné si je uvědomit jako zdroj rozvoje a tyto iniciativy lidí podporovat.

Důležité pro jednotlivé oblasti tak zůstává tyto zdroje identifikovat a využít je uváženě ke svému prospěchu.

---

⁹ plyne ze závěru diplomové práce Ing. Hany Rybové – Kulturní specifika jako zdroj rozvoje, VŠE Praha 2008

4 Stručná historie Mariánských Lázní a Děčína se zaměřením na kulturní zdroje

4.1 Děčín

4.1.1 Geopolitické údaje

Město Děčín, které vzniklo sjednocením měst Děčín a Podmokly v roce 1938, leží v nejsevernějším cípu České republiky a jeho území spadá do Ústeckého kraje. Samotné město je pak dle údajů z roku 2004, co se počtu obyvatel týče (51 820, 18. místo v České republice), třetím nejlidnatějším městem kraje po městech Most a Ústí nad Labem.

Poloha města je jedinečná a z hlediska dopravy a logistiky také značně výhodná. Děčín je důležitým dopravním uzlem po obou stranách hranice. Avšak krom předností hospodářských je Děčín obdařen řadou přírodních krás. Hranice území původního okresu Děčín je z velké části tvořena hranicí se spolkovou republikou Sasko a dále pak okres hraničí s původním okresem Ústí nad Labem, Česká Lípa a Litoměřice.

Celé území tvoří 22 katastrálních území o celkové rozloze 12 tisíc ha. Město se dělí na 34 částí, a to Děčín I – Děčín XXXIII a Děčín XXXV. Dále dělí na 9 městských sektorů. Členění na takové množství částí je pro obec tohoto rozsahu nezvyklé. Správní obvod obce s rozšířenou působností tvoří 95 katastrálních území, do něhož spadá 34 obcí s celkovým počtem 82 000 obyvatel.

4.1.2 Přírodní podmínky, povrch apod.

Děčínsko je charakteristické značnou členitostí krajiny. Na jedné straně zde nalezneme nejnižší bod České republiky (Hřensko 115 m.n.m), na straně druhé je Děčínsko obklopeno řadou pohoří – Lužické hory, Labské pískovce a České středohoří. V Lužických horách se nachází nejvyšší vrchol původního okresu (795 m.n.m.), Labské pískovce jsou pak nejrozsáhlejšími pískovcovými útvary v Evropě.

Bohatost přírodních krás také dokládá fakt, že ¾ území Děčínska spadá do chráněných krajinných oblastí či národních parků. Jde o národní park (dále NP) České Švýcarsko a chráněnou krajinnou oblast Labské pískovce. Svým severním cípem pak do okresu zasahuje i Chráněná krajinná oblast (dále CHKO) České středohoří. Na velké části území převládá mírně teplé podnebí s krátkou a mírnou zimou a s krátkým přechodným obdobím. Průměrná roční teplota vzduchu je cca 8°C a průměrný roční úhrn srážek se pohybuje v rozmezí 700-800 mm.

4.1.3 Historie

V dřívějších dobách významnější osídlení vždy vznikala v blízkosti velkých řek. Vzhledem k tomu, že územím okresu Děčín protéká řeka mezinárodního významu Labe, došlo k osidlování této oblasti velice záhy, tedy v pravěku i raném středověku.

Tato raná osídlení lze vnímat jako tradiční společnost tak, jak byla vylíčena v úvodních kapitolách. Vazby mezi jednotlivci byly silné a vznikaly spontánně. Hlavním zdrojem obživy bylo zemědělství. Šlo především o pěstování obilovin, které zde měly vhodné podmínky a dále pak o chov zvířat. V závislosti na způsobu života se rozvíjí výroba drobných předmětů pro běžný užitek i předmětů zdobených, tak jak dokládají různé architektonické nálezy té doby odkazující k civilizaci keltské a později slovanské. Slovanským kmenem, který území osídlil v 5. a 6. století, byli Děčané, jež dali později městu název.

První významné slovanské hradiště pak vzniklo v osmém století na soutoku řek Labe a Ploučnice. Rozmach v dané oblasti nebyl jen důsledkem vhodných přírodních podmínek, ale byl zapříčiněn i výhodnou geografickou polohou s napojeností na důležité obchodní stezky, což mělo za následek postupný růst nejen obchodu ale i řemesel. Krom tradičních pozemních cest se k obchodu využívalo i vodního toku, i když velmi primitivním způsobem na dřevěných vorech.

Na přelomu 12. a 13. století jsou přilehlé oblasti města Děčína dosídlovány v důsledku kolonizace. Ta znamenala příliv německého obyvatelstva, čímž postupně došlo k míšení kulturních znaků a asimilaci.

V době rozmachu vlády přemyslovských knížat na území Čech nedaleko původního hradiště vznikl kamenný hrad, jenž v přemyslovském státě plnil funkce obranné a ochranné a byl tedy součástí přemyslovské hradské soustavy. Později, za vlády Přemysla Otakara II., se Děčín stal i městem královským. Od této chvíle lze tedy Děčín považovat za město v právním smyslu. Je řada měst, které disponují statutem města, přestože zdejší obyvatelstvo a způsob žití lze považovat za venkovský. Toto není případ Děčína. Získáním městského práva se stává městem nejen v právním slova smyslu, ale i díky způsobu žití. Rozvíjí se vzdělanost v návaznosti na německé prostředí. V průběhu následujících století se rozrůstá zástavba a nadále roste význam města coby obchodního centra mezinárodního významu.

Okolo roku 1305 bylo pak město Václavem II. darováno významnému rodu, pánům z Vartenberka. Patrně v důsledku mnoha povodní pánové z Vartenberka ve 14. století založili severně od hradu nové město a původní osídlení na soutoku řek postupně zaniklo.

V době husitských válek se ekonomické postavení oblasti značně zhoršilo a tohoto vývoje využila měst Ústí nad Labem a Pirna, která se tak stala hlavními centry oblasti.

Roku 1511 Děčín připadl Trčkům z Lípy a následně byl roku 1515 prodán Sauhalsenům a pánům z Buenau. Prodej města pánům z Buenau znamenal pevnější vazby na německý prostor, neboť odtud tento rod pocházel. Za působení těchto pánů město zaznamenalo velký rozmach v oblasti hospodářské. Stavěly se zde pivovary a tiskárny, vzkvétající řemesla se organizovala v ceších a město všeobecně prosperovalo. Rostl počet obyvatel a celý region zaznamenal rozmach. Tento příznivý vývoj zastavila třicetiletá válka, na jejímž konci stálo stavovské povstání a následně bylo vydáno obnovené zřízení zemské, dle něhož se v zemi uznává taková víra, jaké víry je panovník.

Nejen válečná vřava znamenala úbytek obyvatelstva a zhoršení ekonomické situace, ale právě i obnovené zřízení zemské, kdy v důsledku odlišné víry město opouští původně německé obyvatelstvo vyznávající protestantskou víru. Stagnuje tak obchod,

rozvoj řemesel i vzdělanosti a město upadá nejen ekonomicky, kulturně ale ztrácí i svůj význam coby důležité obchodní centrum.

Obnovené zřízení zemské se dotklo i pánů z Benau, kteří, jakožto luteráni, město opouští. Novým vlastníkem se stává rod Thunů. Rod Thunů byl sice bohatý a značně ambiciózní, přesto však úpadek započatý třicetiletou válkou pokračoval. Na vině byla útočná tažení Sasů a Švédů, ale taktéž ničivé požáry z let 1682, 1714 a 1749. Přesto se však Thunové snažili město zvelebit, a tak za jejich vlády získal hrad (resp. v této době již zámek) svou barokní a později dnešní klasicistní podobu, také byla vystavena růžová zahrada, kostel svatého kříže a Dlouhá Jízda (přístupová cesta k zámku). Thunové byli taktéž velice činní v politických kruzích.

Za Josefa II. roku 1779 byl městu odebrán statut pevnosti a koncem 18. století tak ztrácí význam. Význam město ztrácí z hlediska politického, ne však hospodářského. Město totiž zdatně využívá odkazů průmyslové revoluce a dochází zde k zakládání pokrokových manufakturních výroben (kovozpracující a dřevařské závody, tiskárny, sklárny). Za všechny lze jmenovat továrnu ve Verneřicích, jejíž majitel pan Leitenberger myslel i na systém sociálního pojištění a nemocenských pro své zaměstnance a stal se na svou dobu na tolik pokrokovým, že si vysloužil i návštěvu Josefa II.

Za hospodářským rozvojem stojí i zbudování železniční trasy Praha – Podmokly – Drážďany a paroplavby. 18. století se tedy v Evropě nese ve znamení průmyslové revoluce. Vzhledem k tradici řemesel, poloze a přírodním zdrojům, Děčín je opět na vzestupu. Roste počet obyvatel, kteří sem směřují z okolních vesnic. Roste městská zástavba. Ovšem 18. století není jen stoletím průmyslové revoluce, rozvíjí se i přírodní vědy a pozornost člověka se upírá k přírodě. I tento jev zasáhl do tváře města Děčín. Badatelé zkoumají okolní přírodní památky a po zpočátku pouze experimentálních výpravách, se začíná rozvíjet turistika. Vznikají turistické spolky, ubytovny a letohrádky. Pozornosti neuniknou ani léčivé prameny a ve městě jsou založeny lázně. Město Děčín tak postupně přechází od tradičního k modernímu. Roste počet obyvatel. Městská správa získává pevnější struktury a v důsledku objevů a technologického pokroku, ubývá věřících. Město se stává více anonymnější.

V 19. století město opět posiluje i na poli politickém, neboť jeden z vlastníků města František Antonín Thun se aktivně účastní obrozeneckého hnutí a dopisuje si s Dobrovským, Palackým či Mánesem. Mnohem významnějším politikem byl však Lev Thun, který se stal dokonce ministrem školství. Díky blízkosti Německa, město Děčín, jako celý svět, zasáhla významněji i druhá světová válka. V důsledku událostí válce předcházejících se zvýšil počet obyvatel, neboť díky Hitlerovým krokům v politice zaměstnanosti a přípravách na válku došlo k budování silnic v okolí. Po druhé světové válce pak došlo k vysídlování sudetských Němců. Tato problematika je doposud značně sporná, neboť v jejím důsledku byli vystěhováni i Němci, kteří zde žili i více jak 300 let.

Rok 1948 a přechod k centrálně plánované ekonomice pro město znamenal opět silný důraz na průmysl na úkor jiných odvětví. Docházelo k demolicím architektonicky vzácných domů, které musely ustoupit panelákových komplexům.

Po roce 1989 následovala řada neúspěchů v privatizaci a úpadek průmyslu, v důsledku krachu průmyslových závodů a z Děčína se postupně stalo město s nadprůměrnou nezaměstnaností. V 90. letech je město taktéž stíženo trendem stárnutí populace, stěhování do příměstských oblastí a odlivu mladých lidí, kteří zde nenacházejí dostatečné uplatnění.

V současnosti dochází k nepatrnému zlepšení v otázce zaměstnanosti díky obnově některých průmyslových podniků. Městu se taktéž daří úspěšně čerpat podporu z fondů EU a obnovovat tak některé kulturní památky. Od roku 2006 je pak bývalé okresní město městem statutárním.

4.1.4 Identifikace kulturních zdrojů Děčína

S ohledem na vývoj města Děčín a teoretického definování kulturních zdrojů a kulturních zdrojů rozvoje nyní vymezím kulturní zdroje rozvoje.

Díky blízkosti velkého vodního zdroje a strategické poloze města zde bylo založeno hradiště, na nějž se vázal další rozvoj. Původní dřevěné hradiště bylo nahrazeno kamenným. Děčín se stal součástí hradské soustavy a stalo se královským

městem a důležitým bodem na obchodních cestách. Obchodníci, kteří se zde zastavovali na svých obchodních cestách, byli pro místní zdrojem informací o světě.

V závislosti na politickém vývoji českých zemí město často střídalo majitele (majitelé – německá knížata jej opustila za husitských válek, v době stavovského povstání atd). Toto časté střídání pánů mělo za následek, že v dnes převážně ateistickém Děčíně je velké množství kostelů, neboť každý nový majitel začal s výstavbou nového kostela. Kostely jsou rozmanité architektonicky. Jejich různorodost je i v tom, jaké víře složily (protestantské, katolické).

Další zásadní rozmach Děčín zaznamenal během průmyslové revoluce a to jednak díky své poloze, přírodním zdrojům, ale příčinou mohla být i jazyková vybavenost místních. Díky blízkosti hranice se zde vždy mísily české a německé prvky. Místní obyvatelé velmi dobře ovládali němčinu, takže zde zakládali továrny nejen čeští průmyslníci, ale i Němci, kteří zde byli téměř na domácí půdě. Rozvoj města a růst jeho bohatství se odrazil na jeho vzhledu. Děčín se opět začal rozrůstat a stavěly se honosné vily pro majitele továren.

Díky kráse okolní přírody byl Děčín lákadlem i pro přírodovědce. Ti se soustředili na výzkum v terénu. V návaznosti na jejich výzkumy byla v Děčíně založena vysoká škola Libverda, která přivedla do města další učence. Ti se postupně zasloužili o zpřístupnění dnes národního parku České Švýcarsko. S ohledem na tento pokrok a zájem lidí o turistiku se začaly stavět turistické stezky, rozhledny, vyhlídkové restaurace a další zámečky, které do Děčína lákaly řadu lidí.

Tento pozitivní růst zastavily až dvě světové války. Po nich přišla komunistická éra a do Děčína přišla sovětská armáda, která zde pobývala až do roku 1991, kdy odešel poslední voják.

Komunistická éra z hlediska kultury přispěla k rozvoji folkové hudby, prostřednictvím které hudebníci ventilovali svou nespokojenost. V Děčíně působila řada takových zpěváků a nejspíš tento historický odkaz může za to, že i dnes v Děčíně existuje velké množství hudebních skupin.

Za kulturní zdroj pro rozvoj Děčína tak lze považovat děčínský zámek, kostely (které se začínají stále častěji využívat jako přednáškové či divadelní sály), památky pojící se k tradici turismu (vyhlídky, rozhledny apod.). Zdrojem nehmotným jsou pak umělecké aktivity místních, které je nezbytné podporovat. Popisu jednotlivých zdrojů se budu dále věnovat v šesté kapitole.

4.2 Mariánské Lázně

4.2.1 Geopolitické údaje

Město Mariánské Lázně zabírá území o rozloze 52ha na němž žije 14,5 tisíc obyvatel. Správní obvod Mariánské Lázně má rozlohu 405,35 km² a 24 824 obyvatel. S hustotou počtu 61 obyvatel na km² je druhým nejméně obydleným obvodem v kraji. Ve správním obvodu Mariánské Lázně je zahrnuto 14 obcí, kterými jsou: Drmoul, Lázně Kynžvart, Mariánské Lázně, Mnichov, Ovesné Kladruby, Prameny, Stará Voda, Teplá, Trstěnice, Tři Sekery, Valy, Velká Hleďsebe, Vlkovice a Zádub-Závišín.

Obec s rozšířenou působností původně náleželo k okresu Cheb. Dnes je součástí Karlovarského kraje. Mariánské Lázně jsou po Karlových největšími lázněmi České republiky a na jejich území vyvěrá 40 pramenů. Historicky náleží město klášteru v nedaleké Teplé, jehož opat K. K. Reitenberg prosadil z popudu klášterního lékaře J. J. Nehra počátkem 19. století výstavbu prvních lázní.

Původní území města bylo totiž po řadu století neosídlenou nehostinnou bažinatou oblastí a jako město bylo založeno na počátku 19. století téměř na zelené louce a to především za účelem lázeňské rekreace.

4.2.2 Historie

O rozvoj lázeňství v nehostinné lokalitě, a tím i vznik města samotného, se zasloužil lékař z nedalekého kláštera v Teplé Johann Josef Nehr a to i přes skutečnost, že na něj údolí neučinilo zpočátku dobrý dojem. Poté co ale poznal léčivé účinky zdejších pramenů, rozhodl zasvětit rozvoji lokality celý svůj život. Zásadní vliv na toto Nehrovo rozhodnutí mělo patrně vyléčení ochrnutého poddaného z nedalekého

Chotěšova. Když o tomto úspěchu Nehr zpravil opata Trautmannsdorfa, rozhodl se ten v údolí postavit lázeňský dům. Výstavba prvního lázeňského domu vyvolala příchod nových obyvatelů, kteří se rozhodli v údolí trvale usadit a postavili zde dvě chalupy. Když roku 1790 nedaleko postavil mlynář Kohnhäuser mlýn, byla veliká naděje, že se místo přeci jen osídlí. První lázeňskou sezónu tu strávilo 80 hostů. Ti však s nabídkou lázní nebyli příliš spokojeni. Důvodem jejich nelibosti byly omezené ubytovací kapacity, většina hostů spala v přeplněných chalupách či na půdách v okolí.

Roku 1808 byl vystaven první lázeňský dům u Mariina pramene. Téhož roku dostala osada, které se říkalo U kyselky, název Mariánské Lázně. Přesto ale stále byla řada pochyb o tom, zda má smysl lokalitu vůbec kultivovat. Mezi oběma prameny totiž byla jen těžko schůdná rokle, nebylo tu žádných cest, údolí bylo plné bažin a hosté tak nemohli chodit na vycházky. Roku 1812 se však zásluhou nového opatova sekretáře Karla Reitenbergera Mariánské Lázně stávají samostatnou obcí a Reitenberg byl pověřen péčí o nové lázně.

Od začátku existence města se tak veškeré dění upírá k lázeňství. S tím jak město získávalo na věhlasu, začalo do města proudit obyvatelstvo. Neměli zde sice tolik pracovních příležitostí jako v nedalekém Chebu, ale město se postupně rozrůstalo, budovaly další lázeňské domy, nejčastěji v neoklasickém stylu obohacovaném o romantické detaily či domy v novorenesančním stylu, a právě stavitelé zde nacházeli uplatnění a stejně jako zahradníci, kteří se snažili o kultivaci okolí vhodného pro procházky pod vedením Václava Skalníka, dále pak lékaři a jiný zdravotnický personál.

Při zvelebování krajiny bylo také nezbytné vykácet část lesního porostu a dřevozpracujícímu průmyslu se tak začalo taktéž dařit a město nadále nabývalo na významu.

Sjížděli se sem významní hosté, básníci, politici, panovníci a taktéž lékaři, kteří podobu města ovlivnili. Díky ekonomickému růstu se ve městě zanedlouho postavilo i nemocnice pro chudé hosty, kterým zde byly poskytovány koupele bezplatně.

Zlomovým rokem pro Mariánské Lázně byl rok 1848. Byl totiž zrušen poddanský poměr k tepelskému klášteru jako vrchnosti a Mariánské Lázně tak byly

podřízeny státním úřadům. Roku 1851 vznikla čtyřčlenná lázeňská komise, která řídila lázeňské záležitosti. Obrat v rozmachu lázeňství pak byla výstavba železniční tratě mezi Mariánskými Lázněmi a Chebem, která lázně zpřístupnila středním vrstvám a zlepšila zásobování, znamenala opětovný rozmach a v lázeňské sezóně roku 1874 Mariánské Lázně přivítaly 10 000 hostů. Existence železnice znamenala tedy jednak příliv dalších lázeňských hostů, jimž se ve městě podřizovalo téměř vše. Rozvíjí se tak nadále výstavba. Roste počet obyvatel, neboť v oblasti služeb nachází uplatnění řada místních obyvatel stejně jako při výstavbě. A díky velkému množství zahraniční klientely se rozvíjí svébytná městská kultura spojující různé prvky. Při padesáté lázeňské sezóně pak bylo ve městě slavnostně otevřeno městské divadlo. Ve městě je založena knihovna, muzeum, vzniká filharmonie a pořádají se lékařská konzilia.

Na počátku 19. století tak vrcholí léta, v nichž jsou Mariánské Lázně politickým a společenským centrem evropského významu. Z četných královských návštěv lze jmenovat pruského krále Bedřicha Viléma IV., řeckého krále Otu I. či anglického krále Eduarda VII., nejmocnějšího panovníka své doby.

První světová válka a nemožnost nadále rozvíjet lázeňskou činnost v důsledku válečného konfliktu znamenala pro město zásadní úpadek. Poprvé od roku jeho vzniku nedochází k rozmachu. Lidé město opouští, neboť nemají uplatnění. Po skončení válečného konfliktu se město snaží získat svou pověst zpět. To se nakonec podařilo. Toto pak bylo impulsem spíše než k výstavbě nových domů k obnově těch stávajících.

Další pokles a úpadek pak znamenala hospodářská krize ve 30. letech 20. století. Ztráta zisků a velké daně měly za následek úpadek řady podnikatelů. Lázeňské domy končily v dražbách a vysoký počet nezaměstnaných vyústil v aktivizaci nacistického hnutí. Do lázní často přijížděl Konrad Henlein a připravoval zde různé protičeské akce. V prosinci roku 1938 byla vypálena na hlavní třídě synagoga a byly pobořeny židovské hřbitovy ve městě a okolí.

Po vypuknutí války město ztratilo zcela svůj lázeňský charakter. Do lázeňských domů totiž byla umístěna berlínská nemocnice a byli sem převáženi ranění vojáci. Mariánské Lázně byly vyhlášeny lazaretním městem. Následky války ve městě byly

rozsáhlé, přesto se město snažilo získat předválečné postavení zpět a roku 1946 byla zahájena první poválečná sezóna. Byl uspořádán první mezinárodní filmový festival a do města se sjeli hosté z různých koutů z válkou zpusťosené Evropy.

Po roce 1948 se lázně na čas stávají pro zahraniční klientelu nedostupné. Pozornost se začíná obracet k budování průmyslových podniků mimo městské centrum. Průmysl zde ovšem neměl nikdy dostatečné zázemí, a tak se jedná jen o průmysl dřevozpracující a potravinářský. Obyvatelé odjíždějí za prací jinam.

V roce 1971 se území obce rozšířilo o Chotěnov a Skláře, Vysoké Pece, které nyní spadaly pod Mariánské Lázně. Ve Sklářích pak bylo roku 1972 znovuotevřeno letiště pro civilní dopravu. V roce 1976 se správní území ještě dále rozšířilo o obce Valy, Velká a Malá Hled'sebe, Zádub, Závířín, Ovesné Kladruby, Milhostov, Vysočany, Martinov, Vlkovice a Kladská.

V současnosti má město opět mezinárodní věhlas a primárně se orientuje na německou klientelu, která vzhledem k blízkosti hranic je zde nejpočetnější. Zde je život stále podřízen především lázeňstvím a je postižen sezónními výkyvy. V 90. letech pak došlo k rozsáhlým rekonstrukcím lázeňských domů a objektů.

4.2.3 Identifikace kulturních zdrojů města Mariánské Lázně

Mariánské Lázně byly založeny účelově v návaznosti na přítomnost léčivých pramenů. Na základě zkoumání jejich účinků zde byly založeny lázně, které nejprve navštěvovali místní a později lidé ze vzdálenějších měst či ze zahraničí. Rostoucí obliba lázní souvisela se změnou postoje lidí k volnočasovým aktivitám na počátku 19. století (rostl zájem o rekreace, turistiku apod.).

Ve snaze uspokojit potřeby lázeňských hostů docházelo k výstavbě lázeňských domů, u nichž byl hlavní důraz více než na účel kladen na vzhled a výzdobu. Více lázeňských domů a luxus, který hostům poskytovaly, přivedly do města každou sezónu více lidí a město se rozvíjelo zejména v oblasti služeb a turistické infrastruktury.

Zatímco prvním předpokladem pro příliv lázeňských hostů byla výstavba lázeňských domů, kde se prováděly léčebné procedury a kde byli hosté ubytováni, další

etapa výstavby se zaměřila na přilehlé okolí a parky. Lázně nevyužívají jen účinků léčivých pramenů, ale v rámci ozdravných pobytů, pacienti byli nabádáni i ke zdravotním procházkám a výletům. Došlo k úpravě městských parků, výstavbě altánů, turistických stezek a rozhleden.

Pro poskytnutí dokonalé relaxace pro pacienty a rekreanty bylo nezbytné dále řešit náplň jejich volného času. Ve městě bylo založeno divadlo, symfonický orchestr a pořádaly se zde pravidelné koncerty.

I dnes lze za kulturní zdroje rozvoje Mariánských Lázní považovat lázeňské domy (zpravidla secesní), altány, rozhledny. Z nehmotných pak hudební produkce a zmiňovaný symfonický orchestr. Tyto kulturní zdroje jsou důvodem, proč jsou Mariánské Lázně vyhledávány rekreanty. Ti pak pro místní rozpočet znamenají dodatečný zdroj příjmů a investice do výstavby (pozemní komunikace, výstavba nových ubytovacích kapacit).

Identifikovaným kulturním zdrojům rozvoje se budu dále věnovat v šesté kapitole.

5 Srovnávací charakteristika Děčína a Mariánských Lázní s ohledem na kulturní dědictví

Ve třetí kapitole jsem se zabývala teoretickými přístupy ke vzniku moderních měst a kultuře. Tyto přístupy jsem pak aplikovala při popisu rozvoje měst Děčín a Mariánské Lázně.

Má diplomová práce je pojata jako srovnávací studie těchto dvou měst s cílem identifikovat jejich rozdílné přístupy k problematice využívání kulturních zdrojů, neboť mým předpokladem je, že město Děčín své zdroje využívá nedostatečně. Cílem tohoto srovnání je dokázat, že města jsou si v řadě charakteristik blízka a tudíž jejich přístupy mohou být obdobné. S ohledem na charakteristiky obou měst z předchozí kapitoly se nyní zaměřím na jejich srovnání.

5.1 Společné a rozdílné znaky v oblasti geopolitické

První, co je městům společné, je jejich poloha. Obě se nacházejí v blízkosti německé hranice, a tak lze v řadě aspektů každodenního života pozorovat tradici napojení na německý prostor. Blízká přítomnost hranice pro města znamená napojení na důležité dopravní koridory. V případě Děčína je to tah na Hamburk, v případě Mariánských Lázní pak na Mnichov. Z hlediska tohoto aspektu se ovšem taktéž odlišují. Zatímco Děčín je na těchto cestách významným logistickým centrem, Mariánské Lázně tuto funkci postrádají. Děčín je tak daleko atraktivnější pro zahraniční investory, kteří využívají tranzitního potenciálu lokality k budování průmyslových závodů. Toto se děje i v Mariánských Lázních, avšak v daleko menší míře.

Významnost blízkosti hranic obě města spojuje především v otázce historického průniku německé kultury na české území a atraktivity lokalit pro německé turisty. Podpora českoněmeckých vztahů také znamená v případě obou regionů příliv financí pro investování řady akcí v rámci českoněmeckých přátelství, proto se domnívám, že regiony jsou zvyklé využívat prostředků zahraničních fondů, tedy i fondů EU (viz. dále).

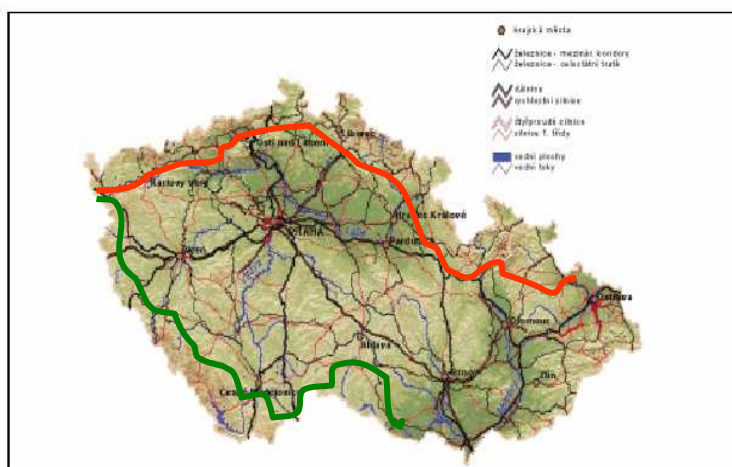
Společné oběma městům jsou také přírodní krásy. Obě města leží na území chráněných krajinných oblastí. V případě Mariánských Lázní je to CHKO Slavkovský les. V Děčíně se pak nachází CHKO Labské pískovce (na území Děčína se navíc nachází i národní park). To činí z obou měst vyhledávané turistické cíle. Mariánské Lázně mají ovšem coby turistická destinace mezinárodní význam. Děčín je znám jen v rámci České republiky a dále pak pro německé turisty. Díky důležitosti přírodního bohatství obě města budí i zájem ekologů.

Zásadní rozdíl mezi městy v otázce geopolitické je jejich rozloha. Zatímco Děčín se rozprostírá na ploše 12 000 ha, rozloha Mariánských Lázní činí 52 km². Rozdílnost v těchto číslech lze spatřovat v historickém vývoji. Mariánské Lázně byly založeny v 19. století, v době, kdy už v jeho okolí byla rozvinuta jiná města. Mariánské Lázně tak neměly možnost expandovat a vzhledem k účelovosti jejich existence ani tyto ambice neměly. Města se taktéž logicky liší v počtu obyvatel. Na území Děčína žije přibližně 52 000 obyvatel, naproti tomu v Mariánských Lázních žije přibližně 14,5 tisíce obyvatel. Nejzásadnější nárůst počtu obyvatel Děčína se stal právě v době, kdy Mariánské Lázně teprve vznikaly. Mariánské Lázně zaznamenaly největší nárůst obyvatel na počátku 20. století. V současnosti je Děčín stížen trendem odlivu obyvatel, kteří preferují příměstské zóny. Naopak Mariánské Lázně, jakožto menší centrum s napojením na Cheb či Plzeň, zaznamenává nárůst počtu obyvatel, neboť je částí aglomeračního prostoru.

Dalším zásadním rozdílem mezi městy je jejich statut. Zatímco Děčín je městem statutárním, Mariánské Lázně jsou obcí s rozšířenou působností. Předpokládám tedy, že i tato skutečnost může mít vliv na využití kulturních zdrojů, zejména z hlediska financování či správy objektů.

Z hlediska NUTS III je Děčín součástí kraje Ústeckého, Mariánské Lázně se nachází v plzeňském kraji. V rámci NUTS II spadají obě lokality do regionu Severozápad. V rámci regionálního vymezení jsou pak dle kombinovaných charakteristik regionu součástí různých celků. Děčín spadá do Bohatých Sudet, zatímco Mariánské Lázně do Chudých Sudet.

obrázek 1 Bohaté a Chudé Sudety

- hranice Bohatých Sudet
- hranice Chudých Sudet

Zdroj: Lošťák, M.: Regionální/rurální rozvoj z pohledu sociálních věd, Praha 2007

5.2 Společné a rozdílné znaky v oblasti historického vývoje

Město Děčín je historicky mnohem starší než Mariánské Lázně. První osady se zde formovaly ještě před příchodem Slovanů a v devátém století zde vzniklo opevněné hradiště. Ve 13. století zaznamenalo kulturní rozmach a nárůst obyvatel i v odlehlejších částech v důsledku řízené kolonizace. V 18. století město politicky stagnovalo a pozornost od účelnosti budov směřovala k estetice. Proběhly přestavby zámku, které jej z obranné pevnosti přetvořily k dnešní reprezentativní podobě. Největší rozmach pak město zaznamenalo v 19. století, kdy se Děčín stal ekonomickým centrem oblasti díky průmyslu. Děčín ovšem přispěl i rozvoji přírodních věd v návaznosti na přírodní památky. Začala se rozvíjet turistika a s ní souvisela výstavba ubytoven, restaurací a vyhlídek. K tomuto přispěla stejně jako v Mariánských Lázních i přítomnost léčivých minerálních pramenů. Avšak na rozdíl od Mariánských Lázní se v Děčíně lázeňství plně nerozvinulo a jako lázeňské město fungovalo jen několik sezón na přelomu 18. a 19. století.

Z hlediska historického se může tedy zprvu zdát obtížné obě města srovnávat. V době, kdy Děčín získal městské právo, na území dnešního města Mariánské Lázně byly jen bažiny. Avšak obě města shodně dosáhla největšího rozmachu na přelomu 19. a 20. století. Měnil se způsob života lidí. Začal se rozšiřovat fenomén rekreací. Obě města

taktéž čelila vlivu německých zemí, neboť spadají do oblasti Sudet. Němčina zde byla značně rozšířená a s ní i jiné německé kulturní vlivy, projevující se v literatuře, náboženství a vzdělanosti. V 19. století se obě města stala centrem pro vzdělance. Do Mariánských Lázní směřovali lékaři, kteří zkoumají účinky zdejších pramenů. Do Děčína naopak mířili přírodovědci a botanici, kteří báдали v neprostupných okolních lesích a skalách.

Vývoj mezi válkami obě města opět od sebe vzdálil. Mariánské Lázně profitující především z lázeňství a bez tradice průmyslu stagnovaly a chudnou. Děčín naopak coby průmyslové centrum lokality, obrátil svou pozornost opět především k výrobě a vystavené altánky, rozhledny a ubytovny začínají chátrat. V dalších letech Mariánské Lázně obnovily svůj charakter lázeňského města, zatímco Děčín nadále obracel pozornost k průmyslu. V současnosti se Děčín pokouší o obnovu historických památek a rozvoj kulturního života. Mariánské Lázně taktéž upírají pozornost k lázeňství, které tu vždy hrálo a hrát bude hlavní roli. Současně se však město zaměřuje i na problematiku zaměstnanosti, neboť v této otázce je město stále zaměřeno jedním směrem, a to na služby.

5.3 Společné a rozdílné znaky v oblasti kulturních zdrojů rozvoje

Na základě studia regionálních publikací, rozvojových plánů a konzultací s městskými úřady obou měst jsem pro srovnání sestavila SWOT analýzu zabývající se kulturními zdroji (a souvisejícími okolnostmi) ve Městě Děčín a Mariánské Lázně.

obrázek 2 Děčín – SWOT analýza¹⁰

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - zlepšené a zlepšující se životní prostředí - vysoká úroveň divadla - vlastní symfonický orchestr - oblastní muzeum - ZOO - zámek - více specializovaných sportovních areálů - kvalita jazykové znalosti mladé populace - historická tradice spolupráce s Německem - informační centrum - zámek - sportovní areál - kvalita jazykové znalosti mladé populace - historická tradice spolupráce s Německem - architektonicky významné budovy - významné historické budovy (gymnázium, synagoga) - vyhlídky, rozhledny - naučné stezky - NP České Švýcarsko, CHKO Labské pískovce, České středohoří - lodní turistika - dětská hřiště 	<ul style="list-style-type: none"> - malé využití sportovních a kulturních zařízení pro turistiku - silně nepřizpůsobivé menšiny - špatné fungování služeb pro obyvatele (brzká zavírací doba) - nedostatek ubytovacích kapacit vyššího standardu (míněno vlastní sociální zařízení apod.) - nevyhovující turistická infrastruktura - špatná propagace a prezentace města na internetových stránkách - jednoduchá turistika - neúspěšné obnovy tradic hudebních festivalů - malá návštěvnost kulturních akcí - nezodpovědné chování obyvatel ve sféře pořádku a čistoty ve městě - zhoršená dostupnost a špatné propojení turistických zajímavostí veřejnou dopravou - nezaměstnanost - absence centrálního parku - nekvalitní informační centrum - nepřítomnost galerie
Příležitosti	Ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> - poloha - dlouhá historie - blízkost hranice - orientace na kvalitu života - vstup do Evropské unie - čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie - rostoucí zájem o volnočasové aktivity - změny ve financování obcí přinesou městu krátkodobý užitek zvýšením jeho příjmů 	<ul style="list-style-type: none"> - otevírání hranic bude představovat růst konkurence - odliv mladých a kvalifikovaných do větších měst a do zahraničí zhorší sociální skladbu obyvatel v Děčíně - nedostatek finančních prostředků na obnovu památek - přírodní katastrofy znemožňují přístup do atraktivních lokalit - nesoulad koncepce školství s trhem práce - špatný technický stav pozemních komunikací

¹⁰ SWOT analýza sestavena na základě konzultace s Ing. Věrou Jančovou, vedoucí odboru rozvoje magistrátu města Děčín, dne 11.2.2009

obrázek 3: Mariánské Lázně – SWOT analýza¹¹

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - bezprostřední možnost denní regenerace - široká nabídka pro turistiku, cyklo-, běžecké trati navazující atraktivní prostředí - možnost pobytu v rekreačních chalupách - rozvinutá turistická infrastruktura - dostatek ubytovacích kapacit - filharmonie - divadlo - muzeum - naučné stezky - specifická architektura - dobrá propagace - lázně - velký počet kulturních památek (ovšem od 19. století dále) - CHKO Slavkovský les 	<ul style="list-style-type: none"> - špatná dostupnost – pouze regionální tratě - malá kapacita kulturních zařízení - sezónní výkyvy - chátrající památky - nezaměstnanost
Příležitosti	Ohrožení
<ul style="list-style-type: none"> - možnost rekreačního bydlení – obnova původních sídel - vznik sportovních ploch v dalších sídlech s kombinací s turistikou, agroturistikou - využití přírodních vodních ploch - rozvoj lázeňství - čerpání z fondů Evropské unie - využití opuštěných budov a hospodářských areálů pro kulturní účely 	<ul style="list-style-type: none"> - nedostatek finančních prostředků - odliv mladých lidí - jednostranné zaměření - omezená možnost čerpání finančních prostředků z důvodu zadluženosti obce

5.3.1 Srovnání SWOT analýzy kulturních zdrojů (a souvisejících okolností) Děčína a Mariánských Lázní

Vzhledem ke své historii má Děčín více kulturních zdrojů než Mariánské Lázně. Nejstarší kulturní zdroje Mariánských Lázní pochází z 19. století. Děčín má v muzejních sbírkách fragmenty nádob a nástrojů z doby bronzové. Technický stav kulturních zdrojů města Děčín je špatný (ve zkoumaných letech 2005 až 2007 – viz. níže – došlo ke zlepšení). Špatná je i turistická infrastruktura. To má za následek menší příjmy z turismu, které by mohly být použity pro obnovu památek turistické povahy (rozhledny, zámečky, historické restaurace). Turistická infrastruktura je v Mariánských Lázních propracovanější subjekty veřejné správy a soukromé subjekty lépe spolupracují (při pronájmech budov, péči o volná prostranství a pořádek na ulicích). Důvodem je

¹¹ SWOT analýza sestavena na základě konzultace s Ing. Petrem Řezníkem, vedoucí odboru investic,

světové renomé Mariánských Lázní a příliv turistů z celého světa, kteří se zde zdrží na déle než jednu noc. Tím plynou dodatečné prostředky do rozpočtu města, které jsou použity dále.

Vzhledem ke svému okolí mají obě města potenciál pro turisty, ale Děčín se mezinárodně neprezentuje (Mariánské Lázně se snaží o zápis do světového dědictví UNESCO, prezentace na Holiday World či CBR Mnichov)¹².

Mezinárodní prezentace z hlediska kulturních zdrojů sebou nese ale i negativní vliv. Mariánské Lázně pořádají kulturní akce zaměřené na zahraniční hosty. Proto prezentované umění postrádá odkaz města. Konají se hudební festivaly navazující na tvorbu světových umělců, ale nepodporují vlastní umělce. Využití nehmotných zdrojů je zacílené pouze na jednu skupinu – turisty (zpravidla důchodového věku) a hudbu. V Děčíně se využívá i jiných kulturních zdrojů – divadelní činnost, film, literatura a je více zaměřen na podporu místních umělců, kteří mají možnost se prezentovat v rámci realizovaných kulturních projektů.

Obě města také shodně postihl odliv mladých lidí. V Děčíně je tento trend dán nedostatečnými pracovními příležitostmi. Z hlediska kulturního vyžití poskytuje Děčín mladým lidem dostatek příležitostí. V Mariánských Lázních, jak jsem již zmínila, jsou kulturní akce orientovány na lázeňské hosty. Děčín tedy poskytuje dostatek kulturního vyžití a podporuje mladé umělce, stránky města jsou ale nepřehledné, a tudíž řada projektů proběhne bez vědomí veřejnosti. Webové stránky Mariánských Lázní jsou z tohoto pohledu přehlednější. Na odkaze kultura jsou vedeny všechny informace k právě probíhajícím akcím.

Příležitost pro obě města lze spatřovat v čerpání prostředků z fondů Evropské unie, přeshraniční spolupráci a také ve faktu, že se dle trendů západní Evropy lidé začínají zajímat více o kulturu a kulturní zařízení mají větší návštěvnost.¹³

---

dotací a cestovního ruchu městského úřadu Mariánské Lázně, dne 25. 1. 2010

¹² Holiday World Praha 5.2. – 8. 2. 2009, CBR Mnichov 2009 – veletrh cestovního ruchu

¹³ Děčínský deník 23/08

6 Zvyšování hodnoty Mariánských Lázní a Děčína prostřednictvím projektů zaměřených na využití kulturních zdrojů

6.1 Rozpočtové výdaje měst na kulturu a kulturní zdroje

Zdrojem pro posuzování výdajů Děčína na kulturu jsou rozpočty dostupné na webových stránkách města. Vzhledem k tomu, že na webových stránkách města Mariánské Lázně jsou k dispozici pouze rozpočty z let 2005 až 2007, budu se i v případě Děčína zabývat pouze těmito roky

6.1.1 Děčín

Město má v rozpočtu vždy stanovenou celkovou sumu, která je čerpána na úkony v oblasti kultury. Tato kapitola rozpočtu se nazývá výdaje na kulturu a zpravidla je spotřebována v plné své výši, kterou v rámci rozpočtového procesu upravuje zřízená kulturní komise.

Kapitola výdaje na kulturu se člení do podkapitol a to: Příspěvky příspěvkovým organizacím, Ostatní záležitosti kultury, Výdaje na zájmovou činnost a Oprava památek (tato položka však nezahrnuje výdaje na opravy zámku). V letech 2005 a 2006 Děčín ze svého vlastního rozpočtu na kulturu vydal okolo 34 milionů korun. V roce 2007 tato částka z důvodu rozsáhlých oprav děčínského zámku činila téměř 59 milionů korun. Další prostředky pak získává od soukromých subjektů nebo formou dotací ze státního rozpočtu či z fondů Evropské unie či ministerstva kultury České republiky (dále jen MK ČR). Nyní se tedy budu věnovat jednotlivým podkapitolám v průběhu let 2005 až 2007.

Podkapitola Příspěvky příspěvkovým organizacím slouží k podílu na financování městského divadla, muzea, domu dětí a mládeže a městské knihovny. V položce Ostatní záležitosti kultury jsou vyčleněny finanční prostředky na pokrytí nákladů na kroniku města, které jsou však stále čerpány v menší míře, neboť i když město odsouhlasilo vytvoření kroniky, tato činnost stále není prioritou. Dále jsou z položky Ostatní záležitosti kultury čerpány finanční prostředky na každoročně pořádané kulturní akce – historický májový průvod či streetball pořádaných v rámci

městských slavností. V roce 2006 byly finance čerpány na mezinárodní hudební festival. Výdaje na Opravy památek v těchto letech směřovaly do jednotlivých etap rekonstrukce kostela Povýšení sv. Kříže v těsné blízkosti zámku a kostela sv. Jana Nepomuckého. Roku 2005 pak byla rekonstruována dlažba na Ovčím můstku. V roce 2006 část výdajů poukázána na opravu rozhledny Chlum a transport renesančního portálu z Kvádrberku. A v roce 2007 byly finanční prostředky taktéž čerpány na opravu pavilónu Bohemia, omítnutí kapličky v Březinách a exhumaci a následné uložení ostatků rodu Thunů. Tentýž rok také v této oblasti byly financovány podklady pro řešení parku na Mariánské louce.

Kapitálové výdaje rozpočtu města byly v letech 2005 až 2007 použity na opravy děčínského zámku. Nejvíce finančních prostředků na opravu bylo vydáno v roce 2007.

V roce 2005 se opravy soustředily na západní křídlo a opravu severní přístupové cesty, pro tuto činnost pak byly využity finance z programu PHARE. V roce 2006 pak s využitím dotace MK ČR byl zrekonstruován suterén, který dnes slouží jako výstavní prostor. Téhož roku nadále pokračovala i oprava severní přístupové cesty, oprava jižních teras a Tyršova mostu. Rozsáhlé rekonstrukce pokračovaly i následující rok, kdy byla zahájen I. etapa opravy bašt. S využitím dotací ministerstva financí došlo k opravě jižních zahrad a prostředků ministerstva kultury bylo využito k obnově konírny. Oprava dlouhé jízdy pak byla hrazena z prostředků ministerstva pro místní rozvoj. Díky vhodnému využívání finančních zdrojů z dotací se daří zámek bez větších finančních obtíží pro obec samotnou rekonstruovat.

tabulka 1 Rozpočtové výdaje na kulturu a kulturní zdroje v letech 2005 až 2007

Rok	Položky	Částka (v tis. Kč)
2005	Běžné výdaje	Σ 33 349,0
	Městské divadlo	5 890,0
	Městská knihovna	11 485,0
	Kulturní dům Střelnice	1200,0
	Městské slavnosti	500,0
	Kronika	70,0
	Mezinárodní hudební festival	300,0
	Propagace	1 368,0
	Opravy památek	959,0
	Kulturní středisko Děčín a zámek	11 577,0
	Kapitálové výdaje	Σ 9 266,0
	Archeologický výzkum koupaliště pod zámkem	275,0
	Děčínský zámek – část B	7 983,0
	Děčínský zámek – západní křídlo	71,0
	Děčínský zámek – oprava severní přístupové cesty	2,0
	Děčínský zámek – oprava opěrné zdi	935,0
Výdaje celkem	Σ 42 615,0	
2006	Běžné výdaje	Σ 33 526,0
	Městské divadlo	9 251,0
	Městská knihovna	11 618,0
	Kulturní dům Střelnice	1 200,0
	Městské slavnosti	1 463,0
	Kronika	146,0
	Propagace	1 630,0
	Opravy památek	1 414,0
	Kulturní středisko Děčín a zámek	6 804,0
	Kapitálové výdaje	Σ 25 917,0
	Zámek – výstavní prostory	3 151,0
	Oprava severních přístupových cest na zámek	7 064,0
	Zámek – Tyršův dům	8 134,0
	Zámek – oprava jižních teras	7 568,0
	Výdaje celkem	Σ 59 443,0
	2007	Běžné výdaje
Městské divadlo		6 546,0
Městská knihovna		12 156,0
Kulturní dům Střelnice		1 699,0
Městské slavnosti		1 234,0
Kronika		145,0
Propagace		2 446,0
Opravy památek		1 783,0
Kulturní středisko Děčín a zámek		8 713,0
Kapitálové výdaje		Σ 37 952,0
Zámek – oprava severních přístupových cest		348,0
Zámek – Tyršův dům		8 446,0
Zámek – oprava jižních teras		6 325,0
Zámek – oprava bašt – I.etapa		243,0
Zámek – oprava jižních zahrad		14 397,0
Zámek – oprava konírny		6 767,0
Zámek – oprava Dlouhé jízdny	1 318,0	
Růžová zahrada – oprava omítek	108,0	
Výdaje celkem	Σ 72 674,0	

6.1.2 Mariánské Lázně

Ve finančních výkazech Mariánských Lázní lze nalézt tyto kapitoly, které se věnují oblasti kultury a financování kulturních zdrojů. Je to předně samotná kapitola Kultura, dále pak Vzhled obce, divadelní činnost a příspěvky příspěvkovým organizacím kulturní povahy (městské muzeum, knihovna a dům dětí a mládeže). Další prostředky jsou pak čerpány na výdaje nepravidelné povahy v rámci kapitálového rozpočtu.

Z kapitoly Kultura bývají prostředky čerpány ve výši okolo 11,5 miliónů, dalších 200 až 300 tisíc je každoročně vydáváno z kapitoly Vzhled obce a výdaje na divadelní činnost bývají stanoveny ve výši 5-6ti milionů. Roční běžné a kapitálové výdaje na kulturu v úhrnu v letech 2005 až 2007 činily 20 až 25 miliónů. Nyní se stejně jako v případě Děčína budu věnovat jednotlivým výdajům v jednotlivých letech.

Kapitola Kultura v rozpočtu Mariánských Lázní je rozčleněna na Příspěvky příspěvkovým organizacím, Ostatní záležitosti kultury a Oprava památek. Přesto však přesně na tyto položky jsou peníze vydávány. Mezi příspěvkové organizace patří městské muzeum, městská knihovna a dům dětí a mládeže, na jejichž činnost je každoročně poskytnut příspěvek ve výši 7,5 miliony korun. Tato suma byla větší jen v roce 2007, kdy byl financován nový knihovnický systém. Tyto prostředky ale nebyly čerpány z kapitoly Kultura, ale z kapitálového rozpočtu města a navíc se tuto akci podařilo taktéž zaštitit dotací. V oblasti opravy památek byly v letech 2005 a 2006 financovány rekonstrukce divadla a muzea a v roce 2007 pak obnova Evropského domu, i zde bylo využito dotace. Mezi výdaje na ostatní záležitosti kultury lze zařadit prostředky na financování řady kulturních akcí: Mariánskolázeňské léto, podzim, Kinematograf bratří Čadíků, Chopinův festival, Lázeňská sezóna a v roce 2007 financování oslav k dvoustému výročí založení města. Rozpočtová kapitola Vzhled obce slouží k financování kulturních zdrojů, kterými jsou kašny, památná místa a vyhlídky a to ve výši 200 až 300 tisíc korun.

Výše těchto položek ani jejich znění se v průběhu let nijak zásadně nemění. Poslední rozpočtovou kapitolou, která se věnuje kultuře, je kapitola Divadelní činnost,

v jejímž rámci jsou financovány opravy divadla či zveřejnění informací k veřejným zakázkám. Z kapitálového rozpočtu pak na oblast kultury v letech 2005-2007 byly čerpány prostředky zejména na financování stavby naučné stezky, rekonstrukce vyhlídkové věže Hamelika, plakety generála Pattona.

tabulka 2 Rozpočtové výdaje na kulturu a kulturní zdroje v letech 2005 až 2007

Rok	Položky	Částka (v tis.Kč)	
2005	Běžné výdaje	Σ 19 686,0	
	Městské muzeum	3 900,0	
	Městská knihovna	2 620,0	
	Dům dětí a mládeže	820,0	
	Kašny – provoz, údržba	156,0	
	Památná místa, vyhlídky – provoz, údržba	15,0	
	Městská knihovna ML	2 620,0	
	Divadlo - oprava fasády,oken,dveří	1 530,0	
	Muzeum – opravy	200,0	
	Chopinův festival, lázeňská sezóna	850,0	
	Příspěvek do Fondu kultury	200,0	
	Propagace města	275,0	
	Divadelní činnost	6 500,0	
	Kapitálové výdaje	Σ 1 168,0	
	Rozhledna Hamelika - zastřešení	800,0	
	Knihovna - knihovnický systém - spoluúčast k dotaci	68,0	
	Nové webové stránky města	300,0	
	Výdaje celkem	Σ 20 854, 0	
	2006	Běžné výdaje	Σ 18 086,0
		Městské muzeum	2 950,0
Městská knihovna		2 930,0	
Dům dětí a mládeže		1 390,0	
Kašny – provoz, údržba		151,0	
Památná místa a vyhlídky – provoz, údržba		200,0	
Divadlo - oprava fasády,oken,dveří,topení		2 020,0	
Mariánskolázeňské léto,Kinematograf bratří Čadíků		350,0	
Chopinův festival, lázeňská sezóna,kulturní akce		1 120,0	
Příspěvek do Fondu kultury		200,0	
Propagace města		275,0	
Divadelní činnost		6 500,0	
Kapitálové výdaje		Σ 1 420,0	
Waldsteinův monument PD+realizace		100,0	
Odpočívadlo Horníčka - realizace		320,0	
Vyhlídková věž Hamelika - zastřešení,přístavek		1 000,0	
Výdaje celkem		Σ 19 506,0	
2007		Běžné výdaje	Σ 26 238,0
		Městské muzeum	3 420,0
		Městská knihovna	5 250,0
	Dům dětí a mládeže	1 747,0	
	Kašny – provoz, údržba	156,0	
	Památná místa, vyhlídky – provoz, údržba	75,0	
	200 let města - kniha + přípravy 200 let ML	800,0	
	Dotace pro KIS s.r.o. na divadlo	500,0	
	Kino Slavia – neinvestiční příspěvek na provoz	370,0	

	Mariánskolázeňské léto, podzim, Kinematograf bratří Čadíků	500,0
	Chopinův festival, lázeňská sezóna, kulturní akce	1 390,0
	Neinvestiční dotace pro Evropský dům	30,0
	Dotace pro Západočeský symfonický orchestr (dále ZSO) M.L. o.p.s.	7 000,0
	Divadelní činnost	5 000,0
	Kapitálové výdaje	Σ 565,0
	Dotace pro ZSO M.L. o.p.s.	565,0
	Výdaje celkem	Σ 26 803,0

6.2 Realizované projekty

V následující části diplomové práce budu posuzovat projekty realizované v obou lokalitách zaměřené na využití kulturních zdrojů z hlediska kulturního zdroje, na který navazují, jejich realizace, financování. U těch projektů, jejichž výstup není evidentní nebo obsáhlejší se budu věnovat ještě výstupu. Vzhledem k tomu, že jsem se v předchozí kapitole zabývala finančními výkazy v letech 2005 až 2007, budu se nadále zabývat projekty realizovanými v těchto letech. Zjištěná fakta následně porovnám a identifikuji tak nedostatky, kterých se města v současné době v této problematice dopouštějí. Projekty budou rozděleny do následujících skupin.

- Projekty navazující na hmotné kulturní zdroje
- Projekty navazující na nehmotné kulturní zdroje.

6.2.1 Děčín

6.2.1.1 Projekty navazující na hmotné kulturní zdroje

6.2.1.1.1 Projekt Zámek – kulturní a společenské centrum

- **Kulturní zdroj:**

Děčínský zámek patří k největším a historicky nejvýznamnějším stavbám tohoto druhu v Čechách. V průběhu staletí byl několikrát přestaven, až nakonec získal svou dnešní barokně klasicistní podobu. 2. polovina 16. století znamenala pro zámek významnější proměnu. Dolní hrad byl přestaven na renesanční zámek, horní si i nadále udržel svou středověkou podobu. Současná podoba zámku je pak dílem hraběcího rodu Thun-Hohenstein, který držel děčínské panství v letech 1628-1932. V současnosti východní křídlo slouží jako oblastní pobočka Oblastního muzea Děčín a severní křídlo využívá Státní okresní archiv.

- **Realizace:** rok 2007

Projekt se uskutečnil v kompetenci odboru rozvoje, resp. Oddělení strategického rozvoje a projektů Magistrátu města Děčín. Toto oddělení navázalo na osvědčenou spolupráci s Regionální rozvojovou agenturou Ústecké kraje, a.s. Realizace projektu spadá do Regionální operační program (dále jen ROP) Severozápad.

- **Financování:**

Projekt je financován z ROP NUTS II Severozápad a jeho cíle a výstupy jsou směřovány do prioritní osy 1 Regenerace a rozvoj měst, oblasti podpory 1.1 - Podpora rozvojových pólů regionu.

- **Výstup:**

Výstupem tohoto projektu je rozšíření výstavních prostor /galerie/zámecké expozice a rozšíření prohlídkových okruhů a dále vybudování reprezentativního sálu s kapacitou 250 míst.

6.2.1.1.2 Integrovaný projekt na podporu rozvoje cestovního ruchu ve městě

- **Kulturní zdroj:**

Tento projekt navazuje na tradici turismu, která se na Děčínsku rozvíjí od 18. a 19. století v návaznosti na změny ve společnosti. Kolem roku 1818 byly budovány první turistické stezky a dále také lovecké zámečky a útulny. Tomuto trendu vycházejí i majitelé panství, kteří obnovují mosty a zpřístupňují vyhlídky. Podíl na tomto rozvoji má i řada spolků, např. Horský spolek pro České Švýcarsko (Gebirgsverein für die Böhmisches Schweiz). Spolek se zasloužil zejména o instalaci železných zábradlí, schodišť, lávek, mostů, chatek. Řada těchto stezek a staveb existuje i dnes a cílem tohoto projektu bylo poukázat na tyto stavby a stezky.

- **Realizace:** rok 2005/2006

Projekt se uskutečnil v kompetenci odboru rozvoje, resp. Oddělení strategického rozvoje a projektů Magistrátu města Děčín. Toto oddělení navázalo na osvědčenou spolupráci s Regionální rozvojovou agenturou Ústecké kraje, a.s. Realizace projektu spadá do ROP Severozápad.

- **Financování:**

Žádost pro tento projekt byla zpracována do prioritní osy 4.3 Podpora marketingu a tvorby a rozvoje produktů cestovního ruchu.

- **Výstup:**

Výstupy projektu jsou propagační a informační materiály (plán města a okolí, skládačka Děčín a okolí, informační brožura Děčín a okolí, reprezentativní kniha s velkoplošnými fotografiemi a přebalem Děčín a okolí, nástěnný kalendář s velkoplošnými fotografiemi, velkoplošný plakát Děčín a okolí, reprezentativní a upomínkové předměty)

6.2.1.1.3 *Mariánská louka a zámecký park v Děčíně*

- **Kulturní zdroj:** rok 2005

Mariánská louka je unikátní archeologickou lokalitou, na níž se nacházejí pozůstatky středověkého města Děčína. V 1. polovině 19. století zde byl vybudován hrabětem Františkem Antonínem Thun-Hohensteinem anglický park. V letech 1948-1949 byl do srdce tohoto parku necitlivě zasazen plavecký areál a později také autokemp. Konec tohoto areálu však přinesla velká voda v srpnu 2002.

- **Realizace:**

Projekt hranice vznikl ve spolupráci Iniciativy pro děčínský zámek (dále jen IDZ) a Zámek Děčín, p. o..

- **Financování:**

Z rozpočtu města.

- **Výstup:**

Na základě vypracování krajinářsko-architektonické studie svěřené Výzkumnému ústavu Silva-Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví v Průhonicích půjde o revitalizaci a obnovu zámeckého parku a zároveň v lokalitě probíhá archeologický výzkum. V současnosti proběhla první etapa spočívající v demolici povodní zničeného koupaliště a vysazení stromků.

V rámci IDZ byly realizovány i následující projekty:

a) Záchrana soch od Václava Prachnera z kašen na předním nádvoří zámku Děčín

V roce 2002 v návaznosti na činnost IDZ vzniklo zvláštní konto s názvem Fond obnovy a údržby zámku Děčín s cílem shromažďovat finanční prostředky na konkrétní projekty v rámci obnovy zámku. V letech 2002 a 2007 se z těchto prostředků

financovala záchrana soch na nádvoří děčínského zámku. Tyto sochy představují pravděpodobně alegorie vodních živelů a jsou dílem pražského sochaře Václava Prachnera. Kašna, jejíž oprava byla taktéž financována z prostředků fondu je dílem drážďanského dvorního architekta Christiana Friedricha Schurichta.

b) Páni z Bünau v Čechách a v Sasku

V rámci tohoto projektu byly realizovány výstavy ve spolupráci se Saskou správou hradů a zámků

c) Restaurování renesančního oltáře z Krásného Studence

V návaznosti na předchozí projekt byla realizována veřejná sbírka na záchranu renesančního oltáře pocházejícího původně z kostela v Krásném Studenci. Oltář byl vytvořen na objednávku Jindřicha st. z Bünau na Děčíně v roce 1605 a jeho autorem je freiberský mistr Franz Ditterich st. V uplynulých letech se oltář několikrát přesouval z místa na místo. V 50. letech byl nakonec v kostele sv. Františka z Assisi na Husově náměstí. V roce 2004 byl kvůli svému špatnému stavu rozebrán a čekal na restauraci. Ta byla nakonec financována díky příspěvku Krajského úřadu Ústeckého kraje a z větší části pak z veřejné sbírky.

6.2.1.2 *Projekty navazující na nemotné kulturní zdroje*

Projekty v této oblasti směřují k podpoře umělecké činnosti zaměřené na hudbu, divadlo či literaturu. Využívají potenciálu plynoucího z historických tradic a odkazů, ale směřují i k podpoře nových umělců.

6.2.1.2.1 *Hudební projekty*

6.2.1.2.1.1 *Olešská kramle*

- **Kulturní zdroj:**

V době komunistické éry si mezi posluchači získali velkou oblibu folkoví zpěváci. Jejich hudba více než na melodičnosti stála na ventilaci politických názorů. Tento žánr je v Děčíně a okolí stále velmi populární a vychází z odkazu zpěváků, kteří byli činní v době komunismu. Důvod, proč v Děčíně působila řada folkových zpěváků,

byla možná skutečnost, že Děčín byl citelně zasažen sovětskou okupací, ale zároveň si místní uvědomovali svobodu západu vzhledem k logistickému významu Děčína, kdy i navzdory uzavřeným hranicím fungovalo spojení do západní Evropy (zejména lodní doprava). V Děčíně tedy působí řada folkových kapel, které jsou mezi místními populární.

- **Realizace:** od roku 2005 (až dosud)

Občanské sdružení Slunečnice zaměřené na profesionální i zájmovou pomoc lidem s mentálním, tělesným a kombinovaným postižením v děčínském regionu každoročně pořádá hudební festival, jehož výtěžek je použit na aktivity sdružení. V rámci festivalu se prezentují především hudební skupiny z Děčína a okolí.

- **Financování:**

V roce 2005, 2006 při hrazení nákladů tohoto projektu bylo využito dotace ministerstva kultury ve výši 75 000 Kč. V roce 2007 město získalo dotaci 50 000 Kč.

- **Výstup:**

Výstup tohoto projektu je podpora spoluobčanů s postižením a jejich lepší začlenění do společnosti s lepší možností seberealizace.

6.2.1.2.1.2 Mezinárodní hudební festival Děčín – Děčínská kotva

- **Kulturní zdroj:**

Hudební festival měl navázat na tradiční festival, který se v Děčíně pořádal v 60. až 80. letech.

- **Realizace:** rok 2006

Cílem tohoto festivalu bylo navázat na úspěšnost předlistopadového každoročně pořádaného festivalu Děčínská kotva. Tento projekt ovšem úspěšný nebyl. Celý projekt provázela propagační kampaň, přesto se nepodařilo nalákat mladé diváky, neboť mezi hosty byli především ti umělci, kteří se účastnili Děčínské kotvy. Festival nebyl multižánrový a výběrem umělců byl zaměřený jen na úzkou cílovou skupinu. Vzhledem k neúspěchu tak zůstalo pouze u jednoho ročníku.

- **Financování:**

Projekt využil dotace ministerstva kultury ve výši 100 000 Kč.

- **Výstup:**

Obnova tradičního každoročního hudebního festivalu, který by přilákal řadu diváků se nezdařila.

6.2.1.2.2 Divadelní projekty

6.2.1.2.2.1 Art bambini

- **Kulturní zdroj:**

Divadelní spolek dětí a mládeže

- **Realizace:** rok 2007

Art bambini je divadelní spolek dětí a mládeže vzniklý při základní umělecké škole Děčín. Tento spolek se úspěšně prezentuje na českých soutěžích a festivalech. V roce 2007 se zúčastnil 8. světového festivalu dětského divadla na Kubě. Art bambini se svou inscenací Lucerna obsadili desáté místo.

- **Financování:**

V rámci podpory amatérského divadla získal spolek v roce 2007 dotaci od ministerstva kultury ve výši 130 000.

6.2.1.2.2.2 Studenti sobě

- **Kulturní zdroj:**

Hudební, divadelní a umělecká činnost děčínských studentů.

- **Realizace:** rok 2005 (nyní každoročně až dosud)

Tento projekt vznikl z iniciativy a vzájemné spolupráce Gymnázia Děčín a Evropské obchodní akademie Děčín. Tento festival je prezentován pásmem dramatických scének a gagů nacvičených studenty a prezentovaných v městském divadle. Novinkou předchozího ročníku bylo otevření uměleckých dílen, kde se studenti zúčastnili ukázek a výuky pod vedením umělců specializujících se na daný obor. Umělecké dílny byly charakteru: taneční, hudební, výtvarný, dramatický, básnický apod. Smyslem je pak spolupráce jednotlivých škol, kterých se každoročně zapojuje více (v loňském roce již 13 včetně gymnázia v Pirně, které dlouhodobě spolupracuje s gymnáziem Děčín), organizační zapojení studentů a taktéž podpora začínajících umělců, kteří studentům pomáhají při realizaci projektu a podpora uměleckých aktivit studentů samotných.

- **Financování:**

Projekt je realizován pod záštitou Ústeckého kraje a města Děčín. Patronem projektu byl herec pražského Divadla pod Palmovkou Jan Révai. Hlavní výtěžek z prodeje vstupenek je použit na uhrazení pronájmu divadla. Finančními zdroji uplynulého ročníku byly jednak finanční prostředky zúčastněných škol a bylo taktéž použito finančních prostředků z Nadace ČEZ ve výši 250 000 Kč. Projekt získává na stále větší oblibě a letošní rok proběhne již 5. ročník. Zisk projektu byl 90 000 Kč. Tyto prostředky byly použity na obnovu jevištní podlahy městského divadla Děčín.

6.2.1.2.3 *Literární projekty*

6.2.1.2.3.1 *Literární Zarafest*

- **Kulturní zdroj:**

Próza a poezie Děčínska

- **Realizace:** roky 2005,2006,2007 (od r. 2001 každoročně)

Festival Literární Zarafest, pořádaný Iniciativou pro Děčínský zámek, vznikl v roce 2001 a jeho založení je spojeno s děčínskými literáty Radkem Fridrichem a Tomášem Řezníčkem. Zarafest je zaměřen na současnou českou literaturu a její prezentaci formou autorských čtení. Od vzniku festivalu zde dostala prostor celé řada autorů, kteří patří ke špičce české scény (např. Emil Hakl, Svatava Antošová, Petr Král, J. H. Krchovský, Václav Kahuda, Petr. P. Payne). Literární produkce festivalu je doplněna hudbou, která vždy koresponduje s náplní festivalu. Festival se koná tradičně poslední víkend v srpnu v klubu Zarabanda a v Růžové zahradě děčínského zámku.

- **Financování:**

Z rozpočtu města a sponzorských darů

6.2.1.3 *Shrnutí projektů města Děčín*

Projekty zaměřené na hmotné kulturní zdroje se váží k obnově zámku. K zámku nepřínáleží jen samotná budova zámku, ale také další objekty – Tyršův dům, kostel sv. Kříže, Růžová zahrada, konírna a další objekty, bývalý zámecký park Mariánská louka, které tvoří zámecký komplex. Celý komplex děčínského zámku byl značně poničen. Od 19. století zde pobývaly různé armády (česká, švédská, ruská), které nedbaly na historickou hodnotu, výzdoby, vybavení a fresek. V 90. letech byl zámek v dezolátním stavu. V roce 1998 se zřítla část jižního křídla. Děčínský zámek přitom

skýtá krásné reprezentativní prostory (pro konání slavnostních obřadů, výstav). Projekty řešící obnovu zámku se zabývají jednak jeho opravou, ale také možností využití jeho prostor. Finanční částky jsou čerpány z rozpočtu města a využívá se i dotací. Formální náležitosti a plánování projektů souvisejících s obnovou zámku jsou náplní činnosti sdružení IDZ, p. o. Sdružení kromě zámku se věnuje i obnově dalších historických památek a předmětů na území města Děčína a památek původně se nacházejících v zámeckém areálu, ale přesunutých do jiných objektů (někteří majitelé zámku, před opuštěním sídla, hodnotná díla přestěhovali do menších zámků v okolí – zámek Bynov, Krásné Březno či Benešov).

Z hlediska nehmotných kulturních zdrojů v Děčíně se nekonají žádné festivaly s dlouholetou tradicí (výjimkou byla Děčínská kotva čítající 15 ročníků, ale po roce 1989 proběhl už jen jeden). Každoročně proto proběhne řada projektů, které se snaží o získání popularity. Ne všechny tyto iniciativy se ale setkají s úspěchem. V současnosti je oblíbený projekt Literární Zarafest či Studenti sobě, které chystají již 5. ročník. Nehmotnými kulturními zdroji jsou hudba, literatura a jiné druhy umění. V Děčíně žádný z nich není výraznější, proto jsou projekty navazující na nehmotné zdroje různorodé (věnované hudbě, literatuře apod.). Projekty jsou orientovány na podporu mladých umělců a snaží se rozvíjet jejich talent či novou generaci přivést k umění.

K financování těchto projektů se využívá dotací MK ČR, krajského úřadu města a soukromých subjektů, kteří jsou sponzory.

6.2.2 Mariánské Lázně

6.2.2.1 Projekty navazující na hmotné kulturní zdroje

6.2.2.1.1 Rekonstrukce divadla

- **Kulturní zdroj:**

8. srpna roku 1868 byla slavnostně otevřena budova divadla dle návrhu architekta Fridicha Zicklera. Divadlo mělo novorenesanční podobu, ale roku 1905 proběhla přestavba v secesním stylu podle návrhu architekta Alfréda Walchera z

Montheimu. Na počátku 20. století zde hostovali umělci světového významu. V roce 1945 zde byla uvedena první česky mluvená hra.

- **Realizace:** rok 2005/2007

Divadlo je rekonstruováno v několika etapách. První etapa po roce 2000 byla provedena v letech 2001-2002. V této etapě byla opravena střecha, okna a fasády. V letech 2005-07 byla rekonstrukce zaměřena na interiér.

- **Financování:**

Financováno z rozpočtu města.

6.2.2.1.2 Rekonstrukce muzea

- **Kulturní zdroj:**

Muzeum města Mariánské Lázně se nachází v nejstarším domě historické části města, charakteristického empírovým průčelím obráceným na slunnou jižní stranu. Dům byl postaven roku 1818 jako penzion pro lázeňské hosty s názvem „Zlatý hrozen“. Roku 1823 zde pobýval Johann Wolfgang Goethe. Muzejní expozice soustředěná na regionální muzejní sbírky Mariánskolázeňska je zde umístěna od roku 1953.

- **Realizace:** rok 2005

V rámci rekonstrukce muzea byly provedeny opravy objektu a na místě dvorního traktu postavena patrová přístavba pro expozice muzea s promítacím a přednáškovým sálem.

- **Financování:**

Projekt byl financován z vlastních zdrojů soustředěných v rozpočtu a dále z dotace z ROP Severozápad v rámci prioritního cíle Regenerace a rozvoj měst, osa 1.2 Revitalizace a regenerace středních a malých měst

6.2.2.1.3 Projekt Zóna klidu

- **Kulturní zdroj:**

V návaznosti na plán zemského stavebního inspektora Jiřího Fischera z roku 1818 byl realizován Skalníkův plán terénních úprav zaměřený na výstavbu městských parků s pěšími stezkami, jezírky, altány a přístřešky pro prameny. Kromě hlavní kolonády u Křížového pramene šlo i např. o kolonádu Ferdinandova pramene.

Kompozice této kolonády je tříprostorová. Uprostřed je kruhový prostor nad pramenem s deseti sloupy, nesoucími nízkou kopuli.

- **Realizace:** rok 2005/2007

Projekt byl zaměřený na obnovu městského parku nacházejícího se v centru města, zbudování jezírek a lávek a na obnovu poničené kolonády Ferdinandova pramene.

- **Financování:**

Bylo využito finančních prostředků v rámci ROP Severozápad a jeho cíle a výstupy jsou směřovány do prioritní osy 1 Regenerace a rozvoj měst, oblasti podpory 1.2 – Revitalizace a regenerace malých a středních měst.

6.2.2.2 *Projekty navazující na nehmotné kulturní zdroje*

6.2.2.2.1 *Hudební projekty*

6.2.2.2.1.1 *Abonentní koncertní cykly*

- **Kulturní zdroj:**

Kulturním zdrojem tohoto hudebního projektu je Západočeský symfonický orchestr. Jeho založení pramenilo z potřeb a požadavků hostů, kteří navštěvovali lázně a při relaxaci na kolonádě poslouchali hudbu. Západočeský symfonický orchestr navazuje na odkaz hudebníků, kteří v lázních pobývali.

- **Realizace:** rok 2005 (až dosud)

Abonentní koncertní cykly jsou pořádány od roku 2005 Západočeských symfonickým orchestrem na popud tehdy nově zvoleného šéfdirigenta Michaela Roháče. Obecně prospěšná společnost Západočeský symfonický orchestr je nejstarším symfonickým orchestrem v Čechách a jeho založení roku 1821 je spjato s rozvojem lázeňství v dané lokalitě.

Hlavním posláním těchto abonentních cyklů kromě kulturního přínosu je rozšířit zdroj finančních prostředků obecně prospěšné společnosti, které jsou investovány do účasti na mezinárodních festivalech. Tímto způsobem se orchestr prezentuje na mezinárodní úrovni.

- **Financování:**

Z rozpočtu města a sponzorských darů.

6.2.2.2.1.2 *Jazzové léto*

- **Kulturní zdroj:**

Tento kulturní projekt opět vychází z poptávky po hudebních představení a navazuje na znovunabytou popularitu tohoto žánru.

- **Realizace:** rok 2006

Tento žánrový hudební festival se koná v červenci pod záštitou propagační Agentury Aroko Mariánské Lázně, která je patronem i jiných kulturních projektů v Mariánských Lázních. Cílem tohoto projektu bylo představit jazz široké veřejnosti a především pak mladé generaci. Při realizaci projektu se vycházelo z předpokladu, že se v současnosti do populární hudby navrací vliv jazzu.

- **Financování:**

Náklady na tento projekt byly pokryty z dotace propagační Agentury Aroko Mariánské Lázně ve výši 60 000 Kč.

6.2.2.2.1.3 *Chopinův festival v Mariánských Lázních*

- **Kulturní zdroj:**

Festival navazuje na umělecký odkaz Frederika Chopina, který ve městě často pobýval a tvořil a zároveň poskytuje šanci mladým umělcům uplatnit se v hudbě.

- **Realizace:** roky 2005,2006,2007 (každoroční konání)

Festival má již 50tiletou tradici. Později se jeho součástí stala i klavírní soutěž zaměřená výhradně na interpretaci Chopinových děl. Tato soutěž každoročně umožňuje mladým umělcům získat mezinárodní věhlas. Poslední ročník byl pořádán pod patronací Gabriely Beňáčkové a Vlastimila Harapese.

- **Financování:**

Z rozpočtu města.

6.2.2.2.2 *Projekty nehudební povahy*

6.2.2.2.2.1 *Festival Porozumění*

- **Kulturní zdroj:**

Festival navazuje na řadu uměleckých zdrojů – divadelní činnost, malířství, práce s keramikou atd.

- **Realizace:** roky 2005,2006,2007 (od roku 2001 až dosud)

Festival Porozumění je příležitostí k setkávání lidí s různým postižením a bez postižení. Jde o hudební festival směřující ke vzájemné spolupráci handicapovaných a nehandicapovaných, k podpoře uměleckých aktivit handicapovaných a jejich lepší integraci do společnosti. Festival je pořádán pod záštitou Společnosti pro podporu lidí s mentálním postižením v ČR dříve Sdružení pro pomoc mentálně postiženým), resp. její okresní organizace Cheb se sídlem v Mnichově u Mariánských Lázní.

Nápad na tento festival vznikl v roce 1999 v průběhu výstavy dokumentárních fotografií ze života ústavu sociální péče a výrobků mentálně postižených klientek, která pod názvem „Svět uprostřed světa aneb žijeme tu s vámi“ objela všechna města v okolí mnichovského ústavu. Zájem o tuto výstavu byl natolik veliký, že inicioval vznik tohoto festivalu. V jeho rámci probíhá i prezentace krátkých filmů, výstava obrazů či keramický workshop. První ročník byl uspořádán v roce 2001 a vzhledem k jeho úspěšnosti se stal každoroční tradicí.

- **Financování:**

Pro realizaci projektu se podařilo získat dotaci od Agentury Aroko Mariánské Lázně ve výši 110 000 Kč. Dále byl projekt financován z rozpočtu města.

6.2.2.2.2 *Mariánskolázeňské kulturní léto*

- **Kulturní zdroj:**

Festival navazuje na řadu uměleckých zdrojů – divadelní činnost, malířství, filmová projekce atd.

- **Realizace:** od roku 2006 každoročně

Cílem projektu, který je realizován agenturou Aroko Mariánské Lázně je nabídnout návštěvníkům města dostatečné kulturní vyžití i v době, která bývá označována jako okurková sezóna. Pro město je však nejdůležitější neboť touto dobou je navštěvuje nejvíce turistů. Mariánskolázeňské kulturní léto jde napříč žánry a styly

s cílem zaujmout co nejširší skupinu lidí. Do programu jsou tak zahrnuta divadelní a hudební představení či literární recitály.

- **Financování:**

Z rozpočtu města. Část výdajů pak pokryly finance Agentury Aroko. Šlo o částku 150 000 Kč.

6.2.2.3 *Shrnutí projektů Mariánských Lázní*

Díky lázeňství plynou do rozpočtu Mariánských Lázní finance, které jsou průběžně využívány k obnově a opravě hmotných kulturních zdrojů (kolonáda, kašny, altány, vyhlídky). Lázeňské domy jsou ve vlastnictví či nájmu soukromých subjektů, které financují jejich opravu. Mariánské Lázně tak v letech 2005 až 2007 nerealizovaly rozsáhlejší projekt zaměřený na hmotný kulturní zdroj.

V letech 2005 až 2007 byl uskutečněn projekt zaměřený na opravu divadla a muzea. Městské divadlo a muzeum je příspěvkovou organizací města. Opravy byly zaměřeny na drobné rekonstrukce a modernizaci. Jde o instalaci kvalitnějšího osvětlení či projekčních technik. Dalším projektem navazující na hmotné kulturní zdroje bylo vybudování zóny klidu. Jednalo se především o opravení poničené kolonády Ferdinandova pramene a opravu jezírek a altánů městského parku. Pro financování těchto projektů se kromě vlastních zdrojů využívalo financí z ROP Severozápad a příslušných os.

Projekty vycházející z nehmotných kulturních zdrojů jsou převážně hudební povahy. Protože lázeňští hosté zde hledají klid a uvolnění, hudba z tohoto důvodu zde hrála vždy důležitou roli. I dnes Mariánské Lázně vychází z odkazu Frederika Chopina, který zde žil a tvořil. Hudební projekty mají již dlouholetou tradici. V minulosti byly financovány z rozpočtu města, protože možnosti čerpání dotací nebyly. To je možná důvod, proč tomu je tak i nadále. Kromě prostředků z rozpočtu se také využívá sponzorských darů. Město tedy z hlediska nehmotných kulturních zdrojů realizuje především hudební projekty, projekty navazující z literatury, filmu či malířství téměř chybí. Tyto kulturní zdroje jsou využívány v rámci rozsáhlejších projektů – festival Porozumění či Mariánskolázeňské léto. Mariánské Lázně nevyužívají potenciálu vlastních umělců, neboť v rámci těchto projektů se prezentují hostující umělci. K jejich

financování slouží převážně prostředky rozpočtu. Mariánské Lázně nevyužívají dotace MK ČR nebo spolupráce v dobrovolném svazku obcí (tento druh spolupráce je pro Mariánské Lázně stěžejní při výstavbě cyklostezky, ne však při realizaci kulturních projektů).

7 Shrnutí nedostatků a předností v oblasti kulturních zdrojů rozvoje Mariánských Lázní a Děčína

7.1 Srovnání přístupů s ohledem na finanční výkazy města

Obě města využívají financování z různých dotací. Využívání těchto zdrojů pro financování kulturních projektů se ale týká hmotných kulturních zdrojů. V těchto případech města na základě zpracovaných projektů využívají nejčastěji dotací z fondů Evropské unie.

Děčín využívá cizích zdrojů (dotace z fondů Evropské unie, MK ČR, soukromé subjekty) i při financování kulturních zdrojů nehmotné povahy. Mariánské Lázně každoročně pořádané festivaly (Mariánskolázeňské kulturní léto, Chopinův festival, apod.) financují z vlastního rozpočtu. Tento rozdíl může být způsoben tím, že Mariánské Lázně tyto kulturní zdroje financovaly po řadu ročníků a nevidí důvod tento stav změnit. Festivaly zde mají dlouhodobou tradici a díky své popularitě nejsou pro město ztrátové.

Děčín pro správu finančních záležitostí v oblasti kultury využívá kulturní komise. Do působnosti komise patří schvalování příspěvků organizacím působícím v oblasti kultury, organizační záležitosti spojené s pořádáním kulturních akcí či projednávání kulturních projektů a žádostí o dotaci.

Tyto skutečnosti v Mariánských Lázních spadají do kompetence různých odborů, např. do odboru investic, dotací a cestovního ruchu. I když obě města ze svého rozpočtu financují podobné akce, i organizace rozpočtu je odlišná.

Město Děčín má v rozpočtu samostatnou kapitolu Výdaje na kulturu rozdělenou na položky: Příspěvky příspěvkovým organizacím, Ostatní záležitosti kultury a Oprava památek.

Kultura je v Mariánských Lázních ještě zahrnuta v kapitole Vzhled města. Z této kapitoly financuje provoz a údržbu kašen, památných míst a vyhlídek. Takto

formulována kapitola v rozpočtu města Děčín není. Kašny a vyhlídky jsou financovány z podkapitoly Oprava památek.

Zásadní rozdíly mezi městy, pak jak jsem již několikrát zmínila, vychází z toho, že Mariánské Lázně jsou na kulturu orientovány daleko více než Děčín, a tudíž je zde pořádáno větší množství kulturních akcí. Tento fakt vychází z účelovosti založení města Mariánské Lázně a jeho koncentrace na lázeňství. Co se týče obnovy památek, Mariánské Lázně v posledních třech letech vydaly své prostředky jen na drobné rekonstrukce (tyto výdaje činí přibližně 1,5 až 2 miliony korun) na rozdíl od Děčína, který velkou část pozornosti směřuje k nákladné obnově zámku, jenž v průběhu minulého století značně zchátral. V roce 2005 bylo na opravu zámku vyčleněno téměř 9 milionů korun, v roce 2006 26 milionů korun a v roce 2007 už 38 milionů korun.

Závěrem lze tedy říci, že obě města kultuře věnují značnou pozornost. Obnovují se památky s využíváním cizích nenávratných zdrojů, klade se důraz na vzhled měst a pořádají se rozličné kulturní akce. V Mariánských Lázních ale takovýto závěr je jen výsledek dlouhodobého trendu, zatímco v případě Děčína je viditelná snaha o jeho pozvednutí a důležitost coby kulturního centra otázkou posledních 20-ti let (vyplývá z průzkumu vzdělávací společnosti EDUKOL, s.r.o. zpracovaný roku 2009¹⁴), kdy se začala obnovovat řada zničených historických prostor a město se taktéž snaží o pořádání stále více kulturních akcí.

7.2 Srovnání projektů

Na základě studia dokumentů vztahujících se k projektům realizovaných v obou lokalitách v letech 2005 až 2007 lze říci, že obě města využívají finančních prostředků ze strukturálních fondů Evropské unie (ROP Severozápad a příslušné Osy). Přesto při čerpání cizích zdrojů (zdroje z fondů Evropské unie, dotace MK ČR, soukromých a dalších subjektů) Děčín jedná obratněji. Na rozdíl od Mariánských Lázní využívá podpory i jiných subjektů než Evropské unie, dále například dotací Ministerstva kultury. Při realizaci projektů také vstupuje do dobrovolného sdružení obcí, což mu umožňuje řešit problémy z širší perspektivy a dosáhnout na větší finanční částky. Tento postup

Mariánské Lázně aplikují jen při budování cyklostezky. Při realizaci projektů obě města využívají také sponzorských darů od soukromých subjektů, které projekty zaštiťují. V Děčíně bylo pro získání finančních prostředků pro obnovu zničených památek využito i veřejné sbírky.

Vzhledem k dlouholeté historii města Děčín lokalita disponuje širším spektrem kulturních zdrojů než Mariánské Lázně. Mariánské Lázně však tyto své zdroje daleko lépe prezentují. Tohoto nedostatku si je město Děčín vědomo a proto v rámci projektů zaměřených na zvýšení kvality lokality byl realizován projekt umožňující lepší propagaci města. Tento projekt ale zatím nedosáhl zásadnějšího úspěchu. Informační centrum, kde jsou propagační materiály k dispozici, je špatně umístěno. Tyto kulturní zdroje jsou špatně prezentovány i na internetových stránkách města. Zatímco v případě Mariánských Lázní jsou odkazy na úvodní straně, v případě města Děčína je nutné projít přes několik odkazů, než dosáhneme cílové stránky. Nejde ovšem jen o prezentaci hmotných kulturních zdrojů, ale i prezentaci kulturních akcí města. Město Mariánské Lázně se navíc prezentuje i mezinárodně v rámci různých programů (Město roku 2009, apod.), zatímco Děčín se snaží o propagaci jen na republikové úrovni.

S ohledem na realizované projekty a přístup měst k otázce kultury se nepotvrdila hypotéza, že by Děčín ke kultuře přistupoval hůře. Právě naopak. V této problematice došlo v posledních 20-ti letech k značnému posunu. S ohledem na industriální vlnu 19. století město Děčín se nejvíce soustředilo právě na průmysl. Věhlas získalo i díky okolní přírodě, ale ostatní složky kultury – divadlo, hudba, literatura, apod. – zaostávaly. Naproti tomu Mariánské Lázně ve snaze všestranně uspokojit lázeňské hosty se zaměřily na široké spektrum aktivit.

Mariánské Lázně však do dnešních dnů žijí z tohoto historického odkazu a stagnují. Jen málo projektů se zaměřuje na podporu zdejších umělců v těchto dnech. Naproti tomu Děčín podporuje úspěšně nastupující generaci umělců v řadě oblastí (film, hudba, literatura, jiná umělecká činnost). Děčín se více soustředí na podporu umělců a jejich tvorby. Mariánské Lázně jsou městem, které kulturní akci pořádá, ale zve na ně cizí umělce, než aby podporovaly své vlastní umělce. Město například využívá odkazu

---

¹⁴ Děčínský deník – vydání 15/09

Frederika Chopina, který zde pobýval a komponoval namísto propagace vlastních umělců. Kulturní život v Mariánských Lázních je taktéž příliš jednostranně zaměřen, tedy především na hudbu. V Děčíně je realizováno více projektů zaměřených na hudební, literární či divadelní činnosti. Je pravdou, že ne všechny projekty jsou vždy úspěšné, ale kulturní rozvoj je tak daleko vyváženější.

Pokud se zaměřím na množství realizovaných projektů, Děčín v uplynulých letech byl v této oblasti aktivnější. Z hlediska rekonstrukce hmotných kulturních zdrojů více uskutečněných projektů v městě Děčín není překvapením, neboť řada památek byla ve špatném stavu a nyní se projekty zaměřují na jejich rekonstrukci. Technický stav památek města Mariánské Lázně byl lepší a tudíž projektů zaměřených na jejich rekonstrukci a obnovu bylo méně, stejně jako vynaložený objem finančních prostředků. Důvod tohoto jevu lze spatřovat v tom, že Mariánské Lázně vždy kladly důraz na reprezentativnost svého vzhledu a díky návštěvníkům disponovaly i dostatečným množstvím finančních prostředků na opravu. Děčín na rozdíl od Mariánských Lázní kladl v uplynulých letech větší důraz na účelnost než vzhled města. Budovala se tak paneláková sídliště, účelové kancelářské budovy a tovární haly a historické objekty chátraly. Nyní když dochází k obratu a město se více zabývá problematikou kultury, jsou tyto zdroje obnovovány a rekonstruovány a tudíž město vynakládá větší množství finančních prostředků a realizuje větší množství projektů.

8 Závěr

Kultura a její zdroje mohou být předpokladem rozvoje lokality a jeho udržitelnosti. Pro to, aby zdroje tento účel plnily je nutné je identifikovat – a nelze se omezit jen na hmotné zdroje, ale musíme se zabývat i nehmotnými zdroji. Dobré využívání kulturních zdrojů se týká oblasti jejich financování (v rámci rozpočtu města – kapitálového i běžného, ale i promyšlené využívání dotací ze státních zdrojů či zdrojů Evropské unie). Mimo problematiku financování je nezbytné se zaměřit na účel těchto zdrojů. Pokud město disponuje např. zámkem a investuje finanční prostředky na jeho obnovu, nemusí to být ještě záruka rozvoje. Je důležité se tedy zamyslet nad tím jak tento zdroj využít, aby měl pro lokalitu dlouhodobý přínos.

Ve své práci jsem tedy problém definice kulturních zdrojů, jejich financování a realizované projekty řešící účel využití těchto zdrojů vztáhla na město Děčín a Mariánské Lázně, přičemž jsem stanovila hypotézu, že Mariánské Lázně si počínají v této otázce lépe a výstupem mé práce tedy mělo být odhalení v čem Děčín zaostává a navrhnout zlepšení jeho stávající situace.

Obě města disponují velkým množstvím kulturních zdrojů. Jako zdroje rozvoje jsem v případě Mariánských Lázní stanovila v oblasti hmotných kulturních zdrojů tyto: lázeňské domy, altány, kašny, rozhledny a kolonáda. V oblasti nehmotných zdrojů jde o umělecké činnosti, především pak hudební povahy. Hmotné kulturní zdroje rozvoje města Děčín jsou zámek, kostely, rozhledny. Mezi nehmotné kulturní zdroje rozvoje patří umělecká činnost různé povahy (film, fotografie, hudba, literatura).

Nejprve jsem se zabývala otázkou financování těchto zdrojů z rozpočtu města – rozpočet kapitálový, běžný. Obě města mají dobře zvládnuté hospodaření. Jejich rozpočet je zpravidla přebytkový a tato skutečnost jim umožňuje využívat prostředky k opravě a údržbě kulturních zdrojů. Rozpočtové kapitoly vztahované ke kultuře jsou v případě obou měst dobře organizovány a dle zveřejněné podoby rozpočtů obou měst lze říci, že hospodaření je průhledné.

Finanční prostředky na financování rozsáhlejších rekonstrukcí spojené nejen s prostou údržbou (oprava fasády, střechy apod.), ale se zaměřením na budoucí účel zařízení jsou čerpány v případě obou měst ze strukturálních fondů Evropské unie (vybudování přednáškového sálu městského divadla v Mariánských Lázních, budování informačního centra a reprezentativních prostor děčínského zámku). V otázce financování hmotných zdrojů rozvoje, jsem na základě studia rozpočtů a podkladů k projektům, neidentifikovala v obou městech žádný problém a lze konstatovat, že tato problematika je dobře zvládnutá.

Města se ovšem liší v otázce financování nehmotných kulturních zdrojů (jde o pořádání festivalů, koncertů a jiných projektů). V této oblasti město Děčín využívá finančních dotací od jiných subjektů (MK ČR, ČEZ), zatímco Mariánské Lázně financují převážnou část ze svého rozpočtu. V této skutečnosti lze spatřit jistou zkosnatělost. V Mariánských Lázních jsou takto financovány festivaly s dlouholetou tradicí, které byly pravděpodobně hrazeny z rozpočtu města po celou dobu své existence. Nyní je ale možnost využívat i jiných zdrojů, přesto k tomu stále ještě nedochází.

Předností obou měst je tak celkové dobré hospodaření, které umožňuje použít prostředky na financování kulturních zdrojů a využívání prostředků fondů z Evropské unie s viditelnými výsledky. V případě Mariánských Lázní je ale nedostatečně využíváno jiných finančních zdrojů pro financování kulturních akcí. Nedostatek Děčína tkví zase v problému návratnosti investovaných zdrojů do kulturních akcí. Tomuto nedostatku se budu věnovat dále při hodnocení zvládnutí účelu využívání kulturních zdrojů.

Z hlediska účelu, pro který jsou hmotné kulturní zdroje využívány, hraje důležitou roli turismus. Tyto zdroje jsou vyhledávanými destinacemi a turismus znamená dodatečný finanční zdroj pro rozpočet města. Tyto prostředky pak mohou být vynaloženy dále. Tato problematika je ve městě Mariánské Lázně dobře zvládnutá. Město má přehledné webové stránky, které mají jiný režim pro občany města a jiný pro turisty. Důležité informace tak návštěvníci snadno dohledají. Jak vyplynulo za závěru

SWOT analýz konzultovaných s odborníky Mariánské Lázně mají také kvalitnější turistickou infrastrukturu. Lépe funguje i spolupráce soukromých a veřejných subjektů.

Děčín má taktéž turistům co nabídnout, ale jeho webové stránky jsou pro turisty nepřehledné a informace musí vyhledávat pomocí jiných webů, než jsou jeho vlastní. Město se také na rozdíl od Mariánských Lázní neprezentuje na mezinárodních veletrzích. Problém je i ve spolupráci soukromého a veřejného sektoru. Například pokud jde o pronájmy nebytových prostor, Děčín se orientuje na krátkodobé zisky, a tak jsou nebytové prostory architektonicky významných budov (secese, art deco) pronajímány a v jejich prostorách jsou budovány herny, obchody s levným oblečením apod., což poškozuje vzhled města.

Děčín by měl do budoucna více dbát na svou prezentaci – web¹⁵, účast na mezinárodních veletrzích, jasné značení infocentra, zkvalitnit služby pro turisty, aby zde pobývali delší dobu (z čehož by plynuly větší zisky, které lze dále investovat).

V oblasti nehmotných kulturních zdrojů dle studia odpovídajících dokumentů plyne, že Děčín Mariánské Lázně předčil. Mariánské Lázně mají jistotu zisků v turistech, kteří přijíždějí do města. Na ně se orientují. Jsou tu tak pořádány hudební festivaly zaměřené právě na tuto cílovou skupinu – tedy turisty důchodového věku. Děčín naproti tomu se zaměřuje více na kulturní akce pro mladé, podporu mladých umělců v různých oblastech (Mariánské Lázně jsou primárně orientovány na hudbu). Jeho nedostatkem je, že nedisponuje galerií, kde by se mohli prezentovat (jako výstavních prostor se využívá muzea, atria divadla či prostorů zámku).

Nedostatkem Děčina je ale opět problematika prezentace. Kulturní akce často proběhnou bez většího zájmu (a stanou se ztrátovými), protože veřejnost je nedostatečně informována. Tento nedostatek je však v posledním roce již odstraněn v návaznosti na popularitu sociální sítě facebook, kde Děčín má profil Kulturní Děčínsko a o kulturních akcích tak své fanoušky dobře informuje.

---

¹⁵ plyne ze závěru modelového úkolu (viz.příloha č.2)

Z hlediska krátkodobého se nemusí jevit skutečnost, že se Mariánské Lázně zaměřují na starší populaci jako zásadní problém, ale rozvoj oblasti z dlouhodobého hlediska tkví v mladých lidech a častým důvodem jejich odchodu do větších měst není jen nedostatek pracovních příležitostí, ale i nedostačující kulturní vyžití. Mariánské Lázně by se tak do budoucna měly zaměřit na kulturní akce určené pro mladé a podporu mladých umělců. Jako dobrý projekt pro tuto oblast hodnotím děčínský projekt Studenti sobě, který by bylo možné aplikovat i v Mariánských Lázních.

Můj původní předpoklad, že v Mariánských Lázních je otázka využívání kulturních zdrojů zvládnutá lépe se neprokázal. Děčín zaostává v oblasti vlastní prezentace. Zásadním nedostatkem Mariánských Lázní je pak primární orientace na turisty důchodového věku a nevyužívání finančních zdrojů z jiných zdrojů (soukromé subjekty, MK ČR apod.)

9 Seznam použitých zkratk

PHARE	Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies
ROP	Regionální operační program
NUTS	Nomenclature of Units for Territorial Statistics
MK ČR	Ministerstvo kultury České republiky
CHKO	Chráněná krajinná oblast
NP	Národní park
IDZ	Iniciativa pro děčínský zámek
ML	Mariánské Lázně
KIS	Kulturní a informační středisko
ZSO	Západočeský symfonický orchestr

10 Seznam použité literatury

- GIDDENS A., *Sociologie*. Agro, Praha 1999. ISBN 80-7203-124-4
- HORSKÁ P., MAUR E., MUSIL J., *Zrod velkoměsta*. Paseka, Praha 2002, ISBN 80-7185-409-3
- PETRUSEK M., *Velký sociologický slovník*. Univerzita Karlova, Praha 1996, ISBN 80-7184-164-1
- MUSIL J., *Sociologie soudobého města*. Svoboda, Praha 1967, ISBN 80-7154-315-2
- HUDEČKOVÁ H., LOŠŤÁK M., ŠEVČÍKOVÁ A., *Regionalistika, Regionální rozvoj a rozvoj venkova*. Česká zemědělská univerzita, Praha 2008, ISBN 978-80-213-1413-9
- TŘEŠTÍK J., *Mariánské Lázně*. Pluto, Praha 1993, ISBN 80-901224-5-0
- ŠVANDRLÍK R., *Mariánské Lázně*. Olympia, Praha 1991, ISBN 80-7033-133-X
- MALEČEK R., *Mariánské Lázně a okolí*. Orion, Roztoky u Prahy 1992, ISBN 80-900287-1-5
- SLAVÍČKOVÁ H., *Děčín*. Historický ústav Akademie věd České republiky. Univerzita Jana Evangelisty Purkyně Ústí nad Labem, Ústí nad Labem 1998, ISBN 80-85268-53-1
- CVRK F., *Děčín*. Pressfoto, Praha 1988, ISBN 978-80-7050-531-1

Strategický plán rozvoje města Děčín 2002-2007, Schválená verze, srpen 2001

Plán regionální rozvoje – Mariánské Lázně 2002-2007, Schválená verze, květen 2001

Ministerstvo kultury ČR [online]. <http://www.mkcr.cz>

Město Děčín [online]. <http://www.mmdecin.cz/>

Město Mariánské Lázně [online]. <http://www.marianskelazne.cz/cs/>

Iniciativa pro děčínský zámek [online]. <http://www.idzka.cz/>

Regionální operační program [online]. http://www.nuts2severozapad.cz/rop_sz/

PRERING M., *Social studies*, Wiener Universität für Bodenkultur [online]. <https://e-learning.boku.ac.at/>

PRERING M., *Social sciences*, Wiener Universität für Bodenkultur [online]. <https://e-learning.boku.ac.at/>

HAAS R., *Decision making in management with special emphasis on cultural differences*, Wiener Universität für Bodenkultur [online]. <https://e-learning.boku.ac.at/>

LOŠŤÁK M., *Sociální a regionální rozvoj – elektronický učební text*. Česká zemědělská univerzita, [online]. <https://moodle.czu.cz/>

Interní materiály Regionální rozvojové agentury Ústeckého kraje

Interní materiály Magistrátu města Děčín

Interní materiály Městského úřadu Mariánské Lázně

Seznam tabulek

tabulka 1 Rozpočtové výdaje na kulturu a kulturní zdroje v letech 2005 až 2007	38
tabulka 2 Rozpočtové výdaje na kulturu a kulturní zdroje v letech 2005 až 2007	40

Seznam obrázků

obrázek 1 Bohaté a Chudé Sudety	31
---------------------------------------	----

Seznam příloh

Příloha 1. Prezentace Mariánských Lázní na veletrzích

Příloha 2. Modelový úkol: Prezentace měst pomocí www stránek

Příloha 3. Finanční ukazatelé

Příloha 1. Prezentace Mariánských Lázní na veletrzích

Prezentace Mariánských Lázní na veletrhu Holiday World Praha

Holiday World Praha 5. 2. - 8. 2. 2009

Před pár dní skončil druhý z velkých veletrhů zaměřených na cestování, které se již tradičně konají začátkem roku. Jsou jimi GO & Regiontour v Brně a Holiday World v Praze.

Na pražském výstavišti v Holešovicích byl ve čtvrtek 4.2.2009 zahájen veletrh cestovního ruchu Holiday World 2009 za účasti mnoha zajímavých osobností, mezi kterými nechyběli vrcholní představitelé politického života, zástupci velvyslanectví a vystavovatelé. Na prestižním veletrhu cestovního ruchu, který se každoročně stává místem, kde je soustředěna aktuální a kompletní nabídka nadcházející hlavní turistické sezony, se již poosmnácté sešli odborníci z oblasti cestovního ruchu a příznivci cestování.

Veletrh HW obhájil pozici významného středoevropského veletrhu cestovního ruchu a vůbec nejdůležitější akce svého druhu v ČR.

Rozsahem:

- čistá výstavní plocha – 24 000m²
- počet vystavovatelů – 868
- počet zastoupených zemí – 47

se řadí ke špičce obdobných akcí ve střední Evropě. Veletrh nabízí nejširší informační možnosti pro odborníky a nejrozsáhlejší nabídku dovolených pro laickou veřejnost.

Veletrh má své místo ve struktuře veletržních akcí v České republice. Má také velmi dobrý image v odborných kruzích a v návštěvnické laické veřejnosti a představuje unikátní koncentrovanou nabídku na českém trhu pro domácí i zahraniční cestovní ruch.

Největší část výstavní plochy zaujaly země střední Evropy a téměř všechny destinace kolem Středozemního moře. Nechyběly ani exotické destinace jako Dubaj, Thajsko, Indie, Kuba aj. Veletrh je členem prestižní mezinárodní asociace veletrhů cestovního ruchu ITTFA, která sdružuje organizátory prestižních veletrhů z oblasti cestovního ruchu ve světě a jeho organizátorem je Incheba Expo Praha.

První dva dny byly věnovány odborné veřejnosti a oba víkendové dny patřily veřejnosti laické.

Návštěvníci měli možnost kromě veletrhu cestovního ruchu navštívit 3. ročník gastronomického veletrhu Top Gastro a 2. ročník veletrhu golfu a golfového turismu Golf World Prague.¹⁶

Prezentace Mariánských Lázní na veletrhu CBR Mnichov

Jedná se o nejvýznamnější veletrh cestovního ruchu v Německu. Je charakteristický velkou poptávkou po příhraničních regionech ČR, proto je vhodný zejména pro regionální prezentaci. Návštěvníci veletrhu většinou žádají detailnější informace o konkrétních regionech a místech ČR.

Smyslem prezentací Mariánských Lázní na veletrzích cestovního ruchu je posílit zájem zahraničních turistů a nabídnout jim celou škálu možností pro rekreaci a poznání.

Mariánské Lázně jsou pro turisty lákavou destinací především pro svou krásnou přírodu. Zájem návštěvníků o naše město byl poměrně veliký.

Co se týká ubytování, převládaly dotazy na možnosti kempování a zájem byl především z řad střední a starší generace.

Tento veletrh má výrazně individuální charakter, není určen pro skupinovou klientelu a nemá výrazně kontraktační, ale spíše prodejní ráz.

Nabídku na veletrhu zastupovala tato odvětví:

- cestování
- zdraví a wellness (v tomto pavilonu se prezentoval Karlovarský kraj s expozicí Mariánských Lázní)
- čluny a vodní sporty
- karavany
- sport a outdoor

---

¹⁶ Zdroj: <http://www.marianskelazne.cz/cs/turistika-volny-cas/cestovni-ruch-ve-meste/prezentace-mesta-marianske-lazne-na-veletrhu-holiday-world-praha/> staženo dne 23.3.2010

- cyklistika
- koně, jezdeckví

Organizátor: F.re.e. 2009

Akce: Veletrh CBR Mnichov 2009

Místo konání: Neue Messe München – Messegelände Ost (haly A4 – A6, B4 – B6, C4)

Vystavovatelé: v 7 pavilonech vystavovalo cca. 1 500 vystavovatelů

Výstavní plocha: 70 tis. m²

Propagační materiály:

Rozdalo se cca. 1 600ks rozdílných propagačních materiálů našeho města

Největší zájem byl o katalog „ubytovací Bedecker“ (přehled ubytovacích zařízení), k tomu si zájemci žádali mapku města a stručné informace o okolí města.

Návštěvnost na stánku:

expozici Mariánských Lázní navštívilo cca. 600 zájemců o naše město a blízké okolí

Zatím nejsou známe údaje o návštěvnosti z letošního ročníku veletrhu.

V loňském roce navštívilo veletrh CBR Mnichov cca. 102 tis. návštěvníků a vystavovalo cca. 1 544 vystavovatelů ze 60 zemí (organizace cestovního ruchu, hotely, cestovní agentury, touroperátoři, výrobci a prodejci karavanů, výrobci zařízení pro vodní sporty atd.)¹⁷

---

¹⁷ Zdroj: staženo z <http://www.marianskelazne.cz/cs/turistika-volny-cas/cestovni-ruch-ve-meste/prezentace-mesta-na-veletrhu-mnichov/> dne 23.3.2010

Příloha 2. Modelový úkol: Presentace měst pomocí www stránek

1) Děčín

www.mmdecin.cz

Zadání: Jaké probíhají vernisáže na děčínském zámku v únoru 2010?

Respondenti: 10 studentů vysoké školy, věk 20 –25 let, mimoděčíňští

Závěr: 4 respondentů neodpovědělo v časovém limitu 2 minuty

2) Mariánské Lázně

www.marianskelazne.cz

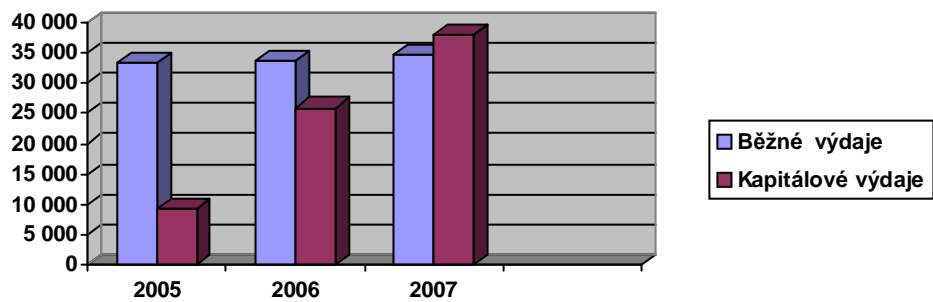
Zadání: Jaká expozice je k vidění v galerii Art Taťána v únoru 2010?

Respondenti: Všichni respondenti odpověděli v časovém limitu 2 minuty

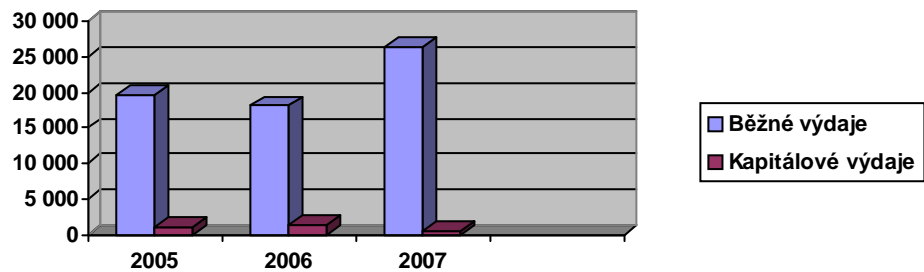
Příloha 3. Finanční ukazatelé

1 Vývoj běžných a kapitálových výdajů na kulturní zdroje v letech 2005 až 2007

1.1 Děčín

1.2 Mariánské Lázně

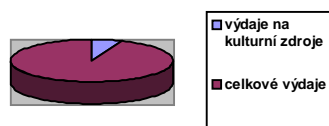
2 Podíl běžných a kapitálových výdajů na kulturní zdroje na celkových výdajích v letech 2005 až 2007

2.1 Děčín

2005

2006

2007

2.2 Mariánské Lázně

2005

2006

2007

